

De effecten van anonimiteit op internet
Extreem taalgebruik op
online nieuwsfora

"On the Internet, nobody knows you're a dog."

Masterscriptie
Universiteit van Tilburg
Faculteit: Geesteswetenschappen
Opleiding: Communicatie- en Informatiewetenschappen
Specialisatie: Communicatiedesign
Scriptiebegeleidster: Dr. E. Huls

Jeldau Janssen
Tilburg, 6 oktober 2010

*“The ultimate implication, I believe, is that to
achieve a civilized form of cyberspace,
we have to limit the use of anonymous
communications”.*
David Johnson , 1994.

Voorwoord

Vol trots presenteer ik u mijn eindschrift die ik geschreven heb ter afsluiting van mijn master Communicatiedesign aan de Universiteit van Tilburg. Het schrijven van deze afstudeerthesis was een enorme uitdaging voor me. Waar het begon met het idee om beleefdheid op nieuwsfora te analyseren, eindigde het in een onderzoek naar extreem taalgebruik. Een taalverschijnsel waarnaar vrijwel nog geen onderzoek gedaan is. Sterker nog; er bleek niet eens een definitie te bestaan van het begrip extreem taalgebruik. Onderzoek naar een nieuw taalfenomeen maakt deze scriptie een beetje uniek in zijn soort, maar daarentegen ook erg lastig. Zo was de materiaalverzameling niet eenvoudig en bleek de ontwikkeling van het categorieënsysteem moeizamer te verlopen dan ik eerder aangenomen had. Achteraf kijk ik met een glimlach terug op deze nogal hectische periode, want de kennis en ervaring die ik er voor heb teruggekregen heeft het uiteindelijk goedge maakt. Met het afronden van deze scriptie is een einde gekomen aan mijn studietijd en sta ik aan het begin van een nieuw avontuur. Een avontuur vol nieuwe uitdagingen waar ik erg naar uitkijk.

Deze scriptie heb ik niet kunnen afronden met dank aan een aantal bijzondere mensen die mij tijdens het productieproces enorm geïnspireerd en gemotiveerd hebben. Allereerst wil ik mijn scriptiebegeleidster Dr. E. Huls bedanken voor het delen van haar passie en liefde voor het gespreksanalytisch onderzoek. Dankzij haar is mijn interesse voor het vak gegroeid. Bovendien ben ik haar ook erg dankbaar voor de tijd die ze aan mijn onderzoek heeft besteed, want het was geen eenvoudig onderzoek. Ondanks het feit dat het onderzoek problematisch was, hebben we toch telkens samen een oplossing weten te vinden. Mijn dank gaat ook uit naar Dr. C. van Wijk voor zijn bijdrage aan de resultatensectie. Zonder zijn SPSS-hulp was deze scriptie niet zo geworden zoals die nu is. Bovendien vind ik het een hele eer dat hij mijn tweede lezer wilde worden. Daarnaast wil ik mijn familie en vrienden dank betuigen die op welke manier dan ook een bijdrage hebben geleverd aan het tot stand komen van mijn scriptie. In het bijzonder mijn zus voor de tips en haar kritische blik. Als laatste gaat speciale dank uit naar mijn vader, docent Nederlands in hart en nieren. Zijn liefde voor de Nederlandse taal gaf mij de inspiratie om Journalistiek & Communicatiedesign te studeren. Ik weet zeker dat hij trots op me zal zijn geweest. Deze masterscriptie draag ik dan ook aan hem op.

Ter afsluiting wens ik iedereen veel plezier met het lezen van deze scriptie. Hopelijk brengt dit onderzoek een bijdrage aan de vragen die circuleren over de effecten van internet.

Jeldau Janssen
Neer, oktober 2010

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	i
Inhoudsopgave	ii
Samenvatting.....	iii
1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding.....	1
1.2 Achtergrond	2
1.2.1 Het begrip anonimiteit	2
1.2.2 Het begrip extreem taalgebruik.....	4
1.2.3 Het meten van extreem taalgebruik	5
A. Intensiveringen	5
B. Overtrokken beweringen	8
C. Taboewoorden	12
D. Denigrerende woorden	15
2. Methode	17
2.1 Onderzoeksopzet.....	17
2.2 Materiaalverzameling.....	18
2.2.1 Materiaal	18
2.2.2 Respondenten.....	19
2.2.3 Methode van verzameling.....	19
2.3 Materiaalanalyse.....	19
2.3.1 Onafhankelijke variabele	19
2.3.2 Afhankelijke variabelen.....	20
2.3.3 Contextvariabelen	20
2.3.4 Codering	22
2.3.5 Statistische analyse	23
2.3.6 Validiteit	23
2.3.7 Betrouwbaarheid.....	23
3. Resultaten	24
3.1 De relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik	24
3.2 De invloed van de contextvariabelen.....	25
3.2.1 Intensiveringen	25
3.2.2 Denigrerende woorden.....	25
3.2.3 Taboewoorden	26
3.3 Conclusie van de resultaten	27
4. Conclusie & discussie	28
4.1 Conclusie van het onderzoek	28
4.2 Discussie.....	28
4.2.1 De validiteit van het meetinstrument	28
4.2.2 Alternatieve verklaringen	30
4.3 Limitaties.....	31
4.4 Vervolgonderzoek.....	32
Referenties	33
Bijlagen	38

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik op nieuwsfora. Door de mogelijkheid om anoniem berichten te plaatsen op internet, neemt het aantal extreme uitingen op het web toe. Op discussiefora wordt dit negatieve effect van anonimiteit gedoseerd door huisregels of forumvoorwaarden in te voeren. Omdat internetgebruikers dit soort etiquetteregels aan hun laars lappen, zijn sommige webbeheerders genoodzaakt om een registratiebeleid op hun fora te hanteren. Bezoekers die mee willen discussiëren, moeten zich eerst registreren zodat hun identiteit bij de webbeheerders bekend is. Bij ongepaste berichten wordt hun account geblokkeerd.

Om te zien of er een relatie zichtbaar is tussen het terugdringen van anonimiteit en het aantal extreme uitingen op fora, is voor dit onderzoek een meervoudige gevalsstudie gedaan. De eerste gevalsstudie onderzoekt 600 lezersreacties die in de periode 2005-2009 op het discussieforum van het AD (www.ad.nl) zijn geplaatst. Bij deze gevalsstudie wordt extreem taalgebruik voor en na de invoering van zo'n registratieplicht in mei 2007 met elkaar vergeleken. Een tweede gevalstudie onderzoekt 600 lezersreacties uit dezelfde periode die op het nieuwsforum van De Telegraaf (www.telegraaf.nl) zijn gezet. Omdat deze nieuwssite geen registratiebeleid kent, is gekeken of er een relatie is tussen het tijdsverloop waarbinnen de reacties zijn geplaatst en het aantal extreme uitingen. Een afname of toename van extreme uitingen kan namelijk ook samenhangen met een verandering in de tijd en hoeft dus niet perse door een registratie te komen. Deze tweede studie dient als controle op de eerste gevalsstudie.

Extreem taalgebruik wordt in dit onderzoek gedefinieerd als 'taal dat de grenzen van het normale doorbreekt'. Dit extreem of grensoverschrijdend taalgebruik onderzocht wordt door middel van een analyse van de lezersreacties. Bij deze analyse wordt gekeken naar vier categorieën van extreem taalgebruik: intensiveringen, overtrokken beweringen, taboewoorden en denigrerende woorden. Deze taalaspecten zijn voortgekomen uit een proefanalyse van het verzamelde taalmateriaal en omsluiten het begrip extreem taalgebruik in dit onderzoek het best. De vier aspecten hebben met elkaar gemeen dat ze allen een grens van het 'normale' overschrijden die voor een bepaalde samenleving, in dit onderzoek de nieuwsfora, gelden. Zo overschrijden intensiveringen en overtrokken beweringen de grens van taalintensiteit. Er wordt meer gezegd dan in principe nodig is. Taboewoorden zoeken juist de grens op in een maatschappij, omdat ze verboden zijn. En denigrerende woorden geven naam- of werkwoorden een negatieve lading waardoor ze de grens van respectloosheid opzoeken.

De resultaten laten zien dat een registratiesysteem het aanbod van extreme uitingen matigt. Het aantal intensiveringen en taboewoorden op het forum van het AD is na invoering van de registratieplicht afgenomen. Het aantal denigrerende woorden op dit forum is gelijk gebleven, maar niet verder toegenomen zoals op het forum van De Telegraaf het geval is. Bij de overtrokken beweringen zijn geen verschillen gevonden. Registratie heeft dus bij drie van de vier categorieën voor een beperking van extreem taalgebruik gezorgd. Geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik. Wanneer anonimiteit ingeperkt wordt door middel van een registratiesysteem, heeft dit invloed op het aantal extreme uitingen.

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding en de theoretische achtergrond van het onderzoek besproken. In de eerste paragraaf wordt dieper ingegaan op de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van deze studie. Vervolgens worden in paragraaf 1.2 de begrippen anonimiteit en extreem taalgebruik gedefinieerd. Als laatste wordt in paragraaf 1.3 het meetinstrument uiteengezet dat voor dit onderzoek ontwikkeld is om extreem taalgebruik te evalueren.

1.1 Aanleiding

Dagbladensites bieden lezers tegenwoordig de mogelijkheid om hun reactie achter te laten onder een nieuwsbericht. Waar de feedback van lezers op nieuwsberichten vroeger nog beperkt bleef tot een ingezonden brief, kunnen zij hun mening over een nieuwsfeit nu binnen enkele minuten via het internet de wereld insturen. Door het invoeren van een reactiemogelijkheid weet de redactie wat er leeft onder de lezers en kan deze artikelen waar nodig aanpassen. Een enkel probleem is dat de identiteit van lezers in de meeste gevallen onbekend blijft, waardoor de controle bij webbeheerders wegvalt en internetgebruikers ongestraft beledigende berichten kunnen plaatsen. Dagbladensites klagen over de stroom aan anonieme berichten op hun discussiefora die ongepast zijn. Redacties zijn druk bezig om binnenkomende reacties na te lopen op bedreigingen, racistische uitingen of beledigend taalgebruik. Webbeheerders proberen de negatieve effecten van anonimiteit te matigen door forumregels of een registratiebeleid op hun site te hanteren. Aan de andere kant heerst er op internet de opvatting dat anoniem reageren voor altijd de norm zal zijn op het web en dat extreme reacties daar nu eenmaal bij horen (Olsthoorn, 2007).

Sinds de opkomst van het internet zijn veel wetenschappers nieuwsgierig geworden naar de effecten van anonimiteit op het gedrag van individuen in online groepen (Christopherson, 2007). Zo worden in de jaren '90 de positieve effecten van anonimiteit op internet, zoals privacy en gelijkheid, door verschillende onderzoekers blootgelegd (Dubrovsky et al., 1991). Daarnaast is er ook *research* gedaan naar de negatieve effecten van anonimiteit zoals groepspolarisatie met het zogenaamde '*flaming*', het over en weer sturen van venijnige boodschappen, tot gevolg (Aiken & Waller, 2000). Studies naar de effecten van anonimiteit zijn er dus volop, maar omdat het medium en haar gebruikers beiden voortdurend in beweging zijn, is het van belang dat ontwikkelingen op het internet continu worden onderzocht. Waar eind jaren '90 het onderzoek naar beleefd en agressief taalgebruik in e-mailberichten of *chat*groepen aan terrein wint, zijn tegenwoordig studies naar taal op *weblogs* en forumomgevingen interessant. Door de ontwikkeling van deze nieuwe gebruiksmogelijkheden op het internet, blijft het medium een belangrijk onderzoeksgebied voor wetenschappers (Christopherson, 2007).

Onderzoek naar online taalgebruik en naar de effecten van anonimiteit is niet alleen relevant voor de wetenschap, maar is ook interessant voor webbeheerders van discussiefora met een registratiebeleid of met forumregels. Door het beleid wordt de anonimiteit van de internetgebruikers dusdanig beperkt, dat het moeilijk wordt om nog beledigende of racistische uitingen te doen. Met deze studie is het interessant om te zien of zo'n dergelijk systeem wel effectief genoeg is, want wordt het aantal ongepaste uitingen na zo'n registratieplicht wel gereduceerd? Daarnaast kan dit onderzoek meer inzicht geven in welke vormen van extreem taalgebruik op online fora gebruikt worden. Worden er meer denigrerende woorden of juist vaker taboewoorden gebruikt? Met de antwoorden hierop kunnen webbeheerders hun forumregels waar nodig is aanscherpen.

In dit onderzoek wordt op basis van een proefanalyse van het verzamelde taalmateriaal een meetinstrument ontwikkeld om extreem taalgebruik op nieuwsfora te evalueren. Dit meetinstrument wordt vervolgens toegepast om een antwoord te vinden op de volgende onderzoeksvraag: *‘Is er een relatie zichtbaar tussen anonimiteit en extreem taalgebruik op nieuwsfora?’*

1.2 Achtergrond

1.2.1 Het begrip anonimiteit

Door de komst van het internet vindt er steeds meer menselijke interactie plaats. Internetgebruikers onderhouden niet alleen online contacten met vrienden en bekenden, maar ook met onbekenden via discussiefora of *chatrooms*. Dit soort menselijke interactie via internet wordt ook wel *Computer-Mediated Communication* (CMC) genoemd en wordt omschreven als ‘iedere vorm van communicatie die tot stand komt door middel van een computer’ (Metz, 1994). Een belangrijk kenmerk van CMC is anonimiteit. Zimbardo (1969) beschrijft anonimiteit als ‘de onbekwaamheid van anderen om een individu te identificeren of uit te kiezen zodat het individu niet geëvalueerd, bekritiseerd, veroordeeld of gestraft kan worden’. Volgens Hayne & Rice (1997) bestaan er twee soorten anonimiteit; technische en sociale anonimiteit. Technische anonimiteit verwijst naar de verwijdering van identificeerbare informatie over anderen in de uitwisseling van materiaal zoals het ontbreken van de naam of het geslacht van een persoon. Sociale anonimiteit refereert naar de perceptie van anderen of van iemand zelf als onidentificeerbaar vanwege het gebrek aan *cues* (signalen) om een identiteit aan een individu toe te schrijven.

Het is moeilijk om vast te stellen of anonieme communicatie positieve of negatieve effecten met zich meebrengt (Lee, 2006). Aan de ene kant zorgt anonimiteit voor een afname in evaluatievrees en dominantie wat kan leiden tot meer gelijkheid onder CMC-gebruikers. Dit positieve effect van anonimiteit kan het best worden toegelicht aan de hand van de gelijkheidshypothese (Dubrovsky, Kiesler & Sethna, 1991). De gelijkheidshypothese veronderstelt dat personen door de afwezigheid van lichamelijke *cues* in CMC zoals geslacht, etniciteit, leeftijd en uiterlijk, gelijk worden beoordeeld (Haraway, 1990). Door anoniem te zijn in een CMC-omgeving vervullen mensen met een lage status een andere sociale rol dan wanneer zij zich in een *face-to-face*-omgeving (F2F) bevinden (Postmes & Spears, 2002). Uit onderzoek bleek bijvoorbeeld dat individuen die normaal weinig macht hebben in de samenleving, zoals vrouwen, minderheden en mensen met een beperking, binnen een online omgeving meer macht hadden (Dubrovsky et al., 1991).

Een ander positief effect van anonimiteit is dat het de privacy vergroot. Privacy verwijst naar de mogelijkheid om de hoeveelheid contacten die iemand heeft met anderen, onder controle te houden (Werner, Altman & Brown, 1992). Vrouwen hebben meer privacyvoorkeuren dan mannen en beschermen hun identiteit in CMC sneller dan mannen doen (Flanagin, Tiyaamornwong, O’Connor & Seibold, 2002). Onderzoekers speculeren dat vrouwen dit doen in een poging om de machtsverschillen die in CMC bestaan, te verminderen. Daarnaast is het mogelijk dat vrouwen het internet als iets bedreigends zien en dat ze daarom een grotere behoefte hebben om hun identiteit te beschermen (Herring, 1993).

Aan de andere kant brengt anonimiteit ook negatieve gevolgen met zich mee. Voorbeelden hiervan zijn sociaal geroddel, het gebrek aan luisteren en een vermindering van de sociale aanwezigheid binnen CMC met polarisatie of de-individualisering als gevolg. Sociale aanwezigheid kan omschreven worden als ‘het gevoel dat de andere persoon betrokken is bij de communicatie-uitwisseling’ (Sussman & Sproull, 1999). In CMC-omgevingen is een lagere sociale aanwezigheid dan in F2F-omgevingen, omdat het medium naast tekstuele *cues*, geen verbale en visuele *cues* bevat die F2F-communicatie wel kent (Rice, 1993). Tekstuele *cues* komen alleen voor in geschreven teksten en bevatten informatie

die elektronisch overgebracht kan worden via CMC (Poole & Jackson, 1993). Verbale *cues* verwijzen naar de informatie die vocaal wordt uitgedrukt als toonhoogte en spreektempo (Daft, Lengel & Trevino, 1987). Visuele *cues* zijn gezichtsuitdrukkingen als glimlachen, fronsen, knikken en andere typen van lichaamstaal. Communicatie*cues* die in F2F-communicatie voor een hogere sociale aanwezigheid zorgen, zijn degenen die nabijheid van anderen uitdrukken (Latane, 1981). Nabijheid is de psychologische afstand tussen de mensen die met elkaar communiceren (Short, Williams & Christie, 1976). F2F-omgevingen hebben een hogere sociale aanwezigheid, omdat de verbale en visuele *cues* beter zijn in het benadrukken van de nabijheid van anderen. In CMC is dit niet het geval, omdat tekstuele *cues* niet goed zijn in het overbrengen van nabijheid van anderen (Poole & Jackson, 1993). Een gevolg van een lagere sociale aanwezigheid binnen CMC is dat mensen deel uit gaan maken van anonieme groepsdiscussies (Rice, 1993) waardoor groeps polarisatie ontstaat (Williams, 1977). Groeps polarisatie is de neiging van mensen om extremer te worden in hun denkwijzen wanneer zij een discussie volgen (Isenberg, 1986) en waardoor ongepast gedrag toeneemt (Jessup, Connolly & Gallagher, 1990). Onderzoek heeft aangetoond dat polarisatie ook voorkomt in F2F-communicatie, maar vaker plaatsvindt in anonieme CMC-*settings* dan in F2F-omgevingen waarin iedereen herkenbaar was (Sia, Bernard, Tan & Wei, 2002).

Daarnaast kan een lagere sociale aanwezigheid leiden tot de-individualisering of depersonalisatie wat kan resulteren in het meer streven naar de eigen persoon dan naar groepsinteresses (Diener, Fraser, Beaman & Kelem, 1976). Eén van de meest invloedrijke theorieën over dit effect van anonimiteit is het Social Identity model of Deindividuation Effects (SIDE) van Spears en Lea (1991). Dit sociaal identiteits*framework* veronderstelt dat mensen zichzelf eerder als groepsleden bestempelen dan als individuen wanneer de sociale identiteit binnen de groep bekend is. Door de afname van de anonimiteit en de toename van de bekendheid binnen de groep, zullen de persoonlijke verschillen tussen de groepsleden verminderen waardoor de sociale identiteit verder zal toenemen (Morel-Toranzo, Canto-Ortiz & Gomez-Jacinto, 2006). De theorie omvat twee componenten. Het eerste is een cognitief bestanddeel van anonimiteit dat zich richt op hoe groeps- en individueel gedrag binnen groepen bemiddeld wordt door anonimiteit en de kracht van iemands' identificatie met de groep (Postmes, Spears, Sakhal & De Groot, 2001). Volgens hen worden sociale normen binnen een groep eerder nagestreefd wanneer een individu zich met de groep identificeert dan met zichzelf. Het tweede is een strategisch component van de SIDE-theorie. Deze stelt dat het opzettelijk gebruik van anonimiteit in CMC, een poging is om misbruik te maken van de voordelen die anonimiteit met zich meebrengt (Spears & Lea, 1994). Wanneer mensen eenmaal weten hoe anonimiteit de inter-persoonlijke communicatie op het internet beïnvloedt, zullen ze deze kennis benutten en anonimiteit gebruiken om aan hun eigen doelen en behoeften te voldoen. Zo bleek uit onderzoek van Coffey en Woolworth (2004) dat taalgebruik in CMC escaleerde als gevolg van anonimiteit; eenzelfde groep mensen maakte op een anoniem internetforum gebruik van racistische en gewelddadige uitingen, terwijl ze dit in een F2F-omgeving, waar de sociale normen conservatiever waren, niet deden. Hieruit blijkt dat antisociaal gedrag in anonieme CMC-*settings* gestimuleerd kan worden.

Onderzoek naar de effecten van anonimiteit heeft dus verschillende theorieën opgeleverd. Zo is de gelijkheidshypothese ontwikkeld om machtsverschillen in CMC te onderzoeken en is de SIDE-theorie bedacht om de sociale impact tussen groepsleden op internet te analyseren. Omdat deze theorieën voornamelijk gefocust zijn op het menselijk gedrag en niet zozeer op het taalgebruik in CMC, wordt er in dit onderzoek een analyseschema ontwikkeld om vormen van extreem taalgebruik op internet te kunnen bestuderen. Hierdoor kan niet alleen onderzocht worden hoe mensen anonimiteit in CMC gebruiken, maar ook op welke manier ze het misbruiken.

1.2.2 Het begrip extreem taalgebruik

Voordat het analyseschema voor extreem taalgebruik wordt geïntroduceerd, is het van belang dat het concept eerst wordt uitgelegd. Extreem taalgebruik kan het best gedefinieerd worden als ‘taal dat de grenzen van het normale overschrijdt’ (Bousfield & Locher, 2008). Het ‘normaal zijn’ is gebaseerd op de sociale normen die voor een specifieke groep of samenleving gelden. Sociale normen zijn regels die voorschrijven welke soorten handelingen binnen een bepaalde groep toegestaan of verboden zijn (Goffman, 1963). Een handeling kan dus alleen als gepast of ongepast gezien worden volgens een oordeel van de specifieke sociale groep. Zo wordt het gooien van afval op straat in veel samenlevingen gezien als het breken van een sociale norm (Coleman, 1990). Overeenstemming of verschil binnen een groep over de eigenschap van een handeling, en zelfs de grenzen van de groep zelf, kan niet vastgesteld worden door een bewering van een individu, maar alleen door empirisch onderzoek. Goffman (1963) stelt daarom een *framework* van sociale orde op. Sociale orde kan gedefinieerd worden als ‘het gevolg van elke set morele normen dat de manier reguleert waarop mensen objecten volgen’ (bijvoorbeeld verkeersregels). De morele normen zijn in het algemeen bepalend voor waar mensen in hun gedrag of handelen grenzen overschrijden. Deze normen ondersteunen de publieke orde. De publieke orde verwijst volgens Goffman (1963) naar de gebieden in een gemeenschap die voor elk lid van de gemeenschap vrij toegankelijk zijn. In iedere openbare orde gelden dit soort normen, dus ook op internet. In *chatrooms* of nieuwsgroepen moeten internetgebruikers zich houden aan een aantal huisregels die op die site van kracht zijn; de *netiquette* (zie bijlage 1). Deze lijst van formele regels bepaalt hoe mensen zich moeten gedragen op het internet (Strawbridge, 2006). Zo mogen berichten niet volledig uit hoofdletters bestaan en mogen de reacties geen beledigende of racistisch karakter hebben. De regels moeten er voor zorgen dat de communicatie tussen mensen op internet zo correct mogelijk plaatsvindt. Wanneer internetgebruikers afwijken van deze huisregels door bijvoorbeeld racistische uitspraken te *posten*, wordt de publieke orde verstoord en kan hun gedrag door de rest van de groep als abnormaal en dus als extreem worden gezien.

Extreem taalgebruik moet in dit onderzoek niet verward worden met het concept onbeleefdheid, want beiden begrippen verschillen wel degelijk van elkaar. Volgens Culpeper (1996) is er sprake van onbeleefdheid wanneer een uiting of een handeling het tegenovergestelde effect van beleefdheid bij de geadresseerden veroorzaakt, namelijk dat van sociale ontwrichting en disharmonie, met gezichtsverlies als einddoel. Bij gezichtsverlies treedt er bij de ontvangers van de uiting gezichtsbeschadiging, oftewel een beschadiging van het zelfbeeld, (Goffman, 1976) op. Bij onbeleefdheid is er dus altijd sprake van gezichtsbeschadiging, terwijl dit bij extreem taalgebruik niet altijd het geval hoeft te zijn. Zo kan een interviewer in een tv-gesprek een tafelgast beledigen waardoor deze gezichtsverlies heeft, terwijl een forumdeelnemer een racistische uitspraak kan doen over Barack Obama zonder dat er sprake is van gezichtsbeschadiging. Een ander verschil is dat onbeleefdheid gezien wordt als het opzettelijk toebrengen van schade aan het gezicht van de toehoorders. Extreme uitingen hoeven door de ontvangers niet altijd als onbeleefd te worden ervaren, enkel als ongepast. Zo kan iemand bijvoorbeeld taboewoorden gebruiken om zijn emoties te uiten zonder dat het beledigend is voor de ontvangers. Kortom, er is alleen sprake van onbeleefdheid wanneer er een directe relatie tussen zender en ontvanger is. Op de discussiefora van de nieuwssites die in dit onderzoek centraal staan, is er geen sprake van een actieve groepsdiscussie. De fora zijn hoofdzakelijk bedoeld om lezers op de inhoud van het nieuwsbericht te laten reageren en dus niet om forumgebruikers met elkaar in discussie te laten gaan. Hierdoor zijn veel ongepaste berichten in de data gericht aan personen die geen deel uit maken van de fora. Om deze ongepaste berichten toch te onderzoeken, is besloten om het concept extreem taalgebruik in plaats van het begrip onbeleefdheid te hanteren.

1.2.3 Het meten van extreem taalgebruik

Omdat er geen classificatie van extreem taalgebruik bestaat, zijn er aan de hand van een proefanalyse van het taalmateriaal vier aspecten vastgesteld die het concept zo goed mogelijk omsluiten. Dit zijn: intensiveringen, overtrokken beweringen, taboewoorden en denigrerende woorden. Deze aspecten hebben met elkaar gemeen dat ze allen een bepaalde grens in een samenleving opzoeken of overschrijden. De categorieën worden achtereenvolgens uitgelegd en geïllustreerd met voorbeelden uit het taalmateriaal.

A. Intensiveringen

Intensiveerders zijn woorden op een schaal van intensiteit (Norrick, 2004). Ze worden door een schrijver als stijlmiddel gebruikt om een standpunt kracht bij te zetten en helpen om een bepaald communicatiedoel te bereiken (Schellens, 2006). Een intensiveerder kan gedefinieerd worden als ‘een formulering die vervangen kan worden door een afgezwakte variant’ (Bolinger, 1972). Door de betekenis van een woord of zin te benadrukken, kan dit de reacties van ontvangers beïnvloeden (Bradac, Bowers & Courtright, 1979). De zin: ‘dat is *keigoed*’ komt veel krachtiger over dan de zin: ‘dat is goed’ waarbij geen taalintensiteit gebruikt wordt.

Het analyseschema voor geïntensiveerd taalgebruik dat in dit onderzoek gebruikt wordt, komt van Renkema (1997). In dit schema wordt een intensiveerder Renkema (1997) onderscheidt in zijn schema drie categorieën intensiveerders: (1) lexicale, (2) semantische en (3) stilistische intensiveringen. Aan deze driedeling is in dit onderzoek nog een vierde categorie toegevoegd, namelijk (4) prosodische intensiveringen in online taalgebruik (Crystal, 2001).

1. Lexicale intensiveringen

Bij een lexicale intensivering kan er een woord worden weggelaten. Bijvoorbeeld bij de uitingen ‘*hartstikke* lief’ of ‘*zeer* kwaad’. Er is hier sprake van een lexicale intensivering ten opzichte van ‘lief’ of ‘kwaad’. In het analyseschema staan voorbeelden van lexicale intensiveerders:

1. basisversterker	<i>erg, heel, zeer</i>
inc prefixen	<i>overvol, urenlang, eurogaaf</i>
2. tijdsaanduiding	woensdag <i>nog/al</i> , <i>pas</i> om vier uur, <i>zelden/vaak</i>
3. plaatsbepaling	tot in de <i>kleinste</i> uithoeken
4. kwantificator	<i>bijna</i> iedereen, <i>slechts</i> weinigen
5. kwalificator	<i>puur</i> suiker, <i>echt</i> gelogen
	een afdaling → een <i>snelle</i> afdaling
6. preciseerder	<i>exact</i> , <i>met name</i>
7. onverwachtheids-perikel	<i>maar liefst</i> , zelfs, hij sliep <i>al</i>

De meeste algemene intensiveerders zijn basisversterkers (1) met varianten als ‘*enorm*’, ‘*ernstig*’, ‘*flink*’, ‘*fors*’, ‘*hartstikke*’, ‘*volstrekt*’ of ‘*totaal*’. Tot deze categorie worden ook de versterkende suffixen gerekend: de zogenaamde prefixen. Voorbeelden van prefixen zijn ‘*keigoed*’, ‘*urenlang*’, ‘*overvol*’, ‘*oliedom*’, ‘*kersvers*’ of ‘*meterslang*’ (Van der Harst, 1993). In onderstaand fragment uit het taalmateriaal gebruikt een gespreksdeelnemer de prefix ‘*knettervaag*’ als intensiveerder.

- (1) Een voorbeeld van een lexicale intensivering is een prefix (De Telegraaf, donderdag 25-11-2005, reactie nr: 674, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB	Drugsgebruik in EU neemt toe
GD	<i>Ik vind t maar een knettervaag bericht</i>

Er is sprake van een intensivering met betrekking tot een tijdsaanduiding (2) wanneer een tijdstip als verder weg of een periode als langer of een frequentie als hoger wordt voorgesteld. Bij plaatsaanduidingen (3) wordt de ruimte als groter voorgesteld dan deze in werkelijkheid is, terwijl het bij de kwantificatoren (4) om een grote hoeveelheid gaat. Deze drie lexicale intensiveerders hebben met elkaar gemeen dat een versterking als een vergroting kan worden opgevat. Kwalificatoren (5) benadrukken een eigenschap zoals ‘je hebt *echt* gelijk’ en om intensiveringen als in de zinnen: ‘het ging in *razend* tempo bergafwaarts’ en ‘het *jonge* meisje’. Bij de preciseerders (6) gaat het om focussering: ‘*precies* genoeg geld’. Onverwachttheids-partikels (7) drukken een verbazing uit die ook een intensiverend effect kan hebben. In zinnen als ‘*maar liefst* dertig mensen waren aanwezig’ of ‘hij werkt hier *pas* een maand en heeft nu *al* de leiding’.

2. Semantische intensiveringen

De meest gebruikte woordsoorten die voor taalintensiteit in aanmerking komen zijn verba, nomina, adjectiva en adverbia (Renkema, 1997; Pander Maat, 2004; Schellens, 2006). Deze woorden worden samen semantische intensiveringen genoemd. Bij een semantische intensivering kan een woord vervangen worden door een woord met een minder specifieke betekenis zoals ‘mooi-schitterend’, ‘slaan-meppen’ of ‘beschieten-bestoken’. Intensiveringen zijn ingedeeld volgens de klassen van inhoudswoorden en iedere categorie veronderstelt een scalaire ordening van synoniemen. Alleen door vergelijking kan worden bepaald of woorden als ‘kolossaal’ of ‘blamage’ ook werkelijk intensiveerders zijn (Renkema, 1997).

1. verba (ww)	gedaald → <i>gekelderd</i>
2. nomina (naamw)	schande → <i>blamage</i>
3. adjectiva (bvn)	groot → <i>kolossaal</i>
4. adverbia (bijw)	enigszins → <i>behoorlijk</i>

Verba, oftewel werkwoorden, drukken vaak activiteiten uit en kunnen daardoor een groot aantal verschillende vormen aannemen. Verba zijn belangrijk voor het bepalen van de gebeurtenis in de zin, maar ook voor de betekenis van de zin (Pander Maat, 2004). Verschillende werkwoorden kunnen dezelfde betekenis hebben, maar een andere benadrukking hebben omdat deze afhankelijk zijn van de context. In fragment 2 is het werkwoord ‘*bedotten*’ gebruikt in plaats van ‘voor de gek houden’, waardoor deze zin in een minder negatief kader wordt geplaatst.

- (2) Een voorbeeld van een semantische intensivering is een verbum (AD, dinsdag 28-2-2006, reactie nr: 20, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB	‘Achmea en CZ winnen in nieuwe zorgstelsel’
GD	<i>Ben benieuwd hoe lang die "winst" stijgt, nu al bekend is dat in 2007 de premies met minimaal 10% gaan stijgen..... Straks krijg je weer nieuwe acties van de verzekeringsmaatschappijen om voor 2007 de overlopers terug te halen, hoef je geen 10% maar "slechts" 8% stijging te betalen.... Wat laten we ons allemaal toch <u>bedotten</u>....</i>

Nomina betreffen alle naamwoorden in een zin. Daarbij behoren ook niet-stoffelijke en niet-tastbare zaken zoals ideeën. Bij nomina kan het eerste deel van de zin weggelaten worden zonder dat de betekenis van de zin verandert: ‘een *golf* van kritiek’ wordt ‘kritiek’. Bijvoeglijke naamwoorden (adjectiva) verwijzen naar kwaliteiten en eigenschappen van een zelfstandig naamwoord (Paradis, 1997) zoals ‘een *minuscuul* apparaatje’. Adverbia, oftewel bijwoorden, zeggen iets over het werkwoord, een bijvoeglijk naamwoord of een ander bijwoord. Bijwoorden kunnen zowel positieve als negatieve aspecten van een uiting versterken zoals ‘ik ben *behoorlijk* trots op je’ of ‘ik ben *ontzettend* teleurgesteld’.

3. Stilistische intensiveringen

Hieronder volgt het schema voor stilistische intensiveerders. Renkema (1997) onderscheidt bij de stilistische intensiveerders vijf stijlfiguren en twee vormen van beeldspraak.

1. herhaling	het was <i>heet, heet, heet</i>
2. tautologie	nooit <i>ofte nimmer</i>
3. pleonasme	de <i>uiterste</i> limiet
4. climax	hij wachtte <i>uren, dagen, maanden</i>
5. litotes	hij schrijft <i>niet onaardig</i>
6. vergelijking	zij gingen als beesten tekeer -> als <i>wilde beesten</i>
7. metafoor	het is hier een zwijnenstal -> <i>een bende</i>

De eerste vier stijlfiguren hebben betrekking op intensivering door een vorm van herhaling: de letterlijke herhaling (1), eenzelfde betekenis (2), eenzelfde betekenisaspect (3) en herhaling met versterking (4). Herhaling wordt gebruikt om een woord meer nadruk te geven. Bij categorie 1 en 4 moet het stijlfiguur weggelaten worden om van een intensiveerder te kunnen spreken. Bij een litotes (5) wordt een schijnbaar grote afstand gecreëerd van een kwalificatie waardoor er een intensiverende werking ontstaat. Er wordt iets benadrukt door het tegenovergestelde te ontkennen (Renkema, 2002). De laatste twee figuren, de vergelijking (6) en de metafoor (7), zijn vormen van beeldspraak en zijn het moeilijkst vast te stellen. Er is alleen sprake van een intensivering wanneer een zwakkere vergelijking of een formulering zonder vergelijking of metafoor mogelijk is. Bij deze categorie moet een uiting dus vervangen kunnen worden door een zwakker woord om een intensivering aan te kunnen tonen. Sommige metaforen worden zo vaak gebruikt, dat het clichés zijn geworden. Deze metaforen worden daardoor niet meer als intensiveerders gezien (Van der Harst, 1993).

(3) Een voorbeeld van een stilistische intensivering is een vergelijking (AD, dinsdag 22-4-2008, reactie nr: 468, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB	Economen: Hogere btw goed voorstel
GD	<i>De verlaging van de ww premie is een <u>sigaar uit eigen doos</u>.</i>

4. Prosodische intensiveringen

De laatste categorie van intensiveringen zijn prosodische intensiveringen, oftewel het gebruik van emoties in CMC. Door het gebrek aan non-verbale *cues* op internetfora zoals gezichtsuitdrukkingen of stemgeluid, worden emoties in een geschreven context op een andere manier overgedragen dan in spraak. Het gaat er niet om wat je zegt, maar op welke manier je het zegt. Emotionele intensiveringen worden ondergebracht bij vier groepen van prosodie die zijn aangehaald door Crystal (2001).

1. letterherhaling	aaaaaaaahhhhhh, hiiiiiihiiiiii
2. herhaald interpunctiegebruik	Nee!!!! Wie???
3. hoofdlettergebruik	NIET WAAR
4. grammaticale markeringsen	het *goede* antwoord / het 'foute' antwoord

Prosodie wordt via internet geuit in termen van intonatie, kracht, snelheid, ritme en pauze. Volgens Crystal (2001) kan dit door het gebruik van spelling en interpunctie te overdrijven, zoals letterherhaling (1), herhaald interpunctiegebruik (2) en hoofdlettergebruik (3) dat staat voor het zogenaamde 'schreeuwen'. Daarnaast kunnen woorden of zinnen benadrukt worden door middel van grammaticale markeringsen als sterretjes of aanhalingstekens (4). Met het gebruik van prosodie kan de zender van een boodschap aandacht vragen, waarschuwen of

woede uitdrukken. Omdat prosodie op internet ook een vorm van overdrijving is, is er besloten om deze subcategorie bij de onderverdeling van Renkema (1997) te voegen.

- (4) Een voorbeeld van prosodische intensivering is strategisch hoofdlettergebruik (De Telegraaf, maandag 28-11-2005, reactie nr: 676, NB: Nieuwsbericht. GD: Gespreksdeelnemer)

NB	EC waarschuwt landen met CIA-cellen
GD	EN TERECHT!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

B. Overtrokken beweringen

Volgens Norrick (2004) moeten overdrijvingen geïnterpreteerd worden als beweringen die hoger of lager op een schaal van intensiteit liggen dan gewaarborgd wordt. Aan het eind van zo'n schaal staan overtrokken beweringen. Overtrokken beweringen, oftewel '*Extreme Case Formulations*' (ECF's), worden door Pomerantz (1986) omschreven als: '*expressions using extreme terms such as all, none, most, every, least, absolutely, completely, and so forth, whose uses are to defend or justify a description or assessment, especially in case of challenge*'. Door ECF's te gebruiken worden personen en gebeurtenissen op de meest extreme manier omschreven met als doel de hoorders ergens van te overtuigen. Voorbeelden hiervan zijn zinnen als 'zij wint *altijd*' en '*niemand* geeft om mij'.

Volgens Pomerantz (1986) kunnen ECF's in drie situaties gebruikt worden. Ten eerste kunnen overtrokken beweringen gebruikt worden in situaties waarin de spreker zichzelf moet verdedigen zoals bij beschuldigingen en aanklachten. In het volgende voorbeeld brengt een vrouw haar nieuwe jurk naar de stomerij. Wanneer ze de jurk afhaalt, ziet ze dat deze beschadigd is. Ze beweert dat de medewerker van een stomerij haar jurk schade heeft toegebracht, waarop de medewerker reageert met:

Medewerker : 'En jij beweert dat de jurk nieuw was?'

Vrouw : 'De jurk was *spiksplinternieuw*.'

Het woord '*spiksplinternieuw*' ligt hoger op de schaal van intensiteit dan het woord 'nieuw'; het is zo nieuw als het kan zijn. De vrouw ziet 'nieuw' niet als het juiste woord om de toestand van haar jurk te omschrijven. Ze gebruikt daarom een prefix om haar standpunt te versterken, omdat ze verwacht dat de medewerker van de stomerij haar claim ondermijnt. Bovendien bevindt ze zich in een conflictueuze situatie met de medewerker van de stomerij en wil ze haar gelijk krijgen. Een tweede geval waarin ECF's gebruikt kunnen worden zijn in situaties waar ze de oorzaak van een situatie aan een andere partij toeschrijven. Bijvoorbeeld, een meisje voorspelt dat haar vriendin haar nieuwe vriend leuk vindt. Ze bekrachtigt deze aanname met de zin:

Meisje : 'Je mag hem. *Iedereen* die hem ontmoet, vindt hem leuk.'

Door de ECF '*iedereen*' te gebruiken stelt zij dat de persoonlijkheid en de kenmerken van haar vriend irrelevant zijn voor de situatie. Er vindt een verschuiving plaats van de 'normale' interpretatie 'je vindt hem leuk' naar de interpretatie '*iedereen* vindt hem leuk'. Door het woord '*iedereen*' als onderwerp te gebruiken, kent het meisje haar vriendin een voorkeur toe om haar nieuwe vriend aardig te vinden. Met andere woorden; hij is een aardige gozer. In de derde en laatste situatie kunnen ECF's gebruikt worden om te verklaren dat bepaald gedrag als goed of verkeerd gezien kan worden op basis van de veelvoorkomendheid van dat gedrag. Dit kan het best geïllustreerd worden met het volgende voorbeeld. Een patiënt gaat naar de huisartsenpost om zijn onderzoeksuitslagen op te vragen. De receptioniste zegt tegen de patiënt dat zijn dossier nog niet terug is, waardoor zij de uitslagen niet kan geven. Ze raadt de patiënt aan om morgen even telefonisch contact op te nemen. De patiënt reageert hierop met:

Patiënt : ‘Is dat geen probleem?’
Receptionist : ‘Nee, dat doen mensen *altijd*.’

In dit voorbeeld gebruikt de receptioniste de ECF ‘*altijd*’ om aan te geven dat het normaal en accepteerbaar is dat iemand zijn onderzoek uitslagen telefonisch kan opvragen. De ECF stelt voor dat het telefonisch opvragen van uitslagen niet gezien moet worden als iets ongebruikelijks, maar als routinematig, aanvaardbaar patiëntengedrag.

Net als bij de ‘normale’ intensiveringen van Renkema (1997) hebben ECF’s dus een bepaald communicatief doel voor ogen, namelijk de ontvangers ergens van iets overtuigen. Toch zitten er verschillen tussen beide intensiveerders. Naast het feit dat ‘normale’ intensiveringen lager op de schaal van intensiteit liggen dan overtrokken beweringen, kennen ECF’s geen verzachters (Edwards, 2000). Een ander onderscheid wat gemaakt kan worden tussen intensiveringen en overtrokken beweringen is de intentie waarmee de overdrijving gedaan wordt. Waar ‘normale’ intensiveringen vaak onbewust gebruikt worden om een boodschap krachtiger en overtuigender te maken, worden ECF’s vaak doelbewust gebruikt.

Pomerantz (1986) beschrijft ECF’s niet aan de hand van een grammaticale regel, maar per voorbeeld. Volgens haar is het onmogelijk om een specifieke regel voor ECF’s op te stellen, omdat ontvangers van overtrokken beweringen deze afhankelijk van de context, op verschillende manieren kunnen interpreteren. Zij onderscheidt ECF’s in een vijftal semantische klassen:

1. overtreffende vormen van
bijvoeglijke naamwoorden	<i>beste, meeste, grootste, minst</i>
2. andere semantische bijvoeglijke
naamwoorden	<i>totaal, absoluut, geheel</i>
3. verschillende bijwoorden	<i>altijd, nooit, volmaakt, volledig</i>
4. onbepaalde voornaamwoorden	<i>niets, iedereen, alles</i>
5. prefixen	<i>spiksplinternieuw</i>

Norrick (2004) heeft kritiek op de classificatie van Pomerantz (1986), omdat hij vindt dat zij alleen ingaat op de letterlijke vormen van extreme formuleringen en niet op de figuurlijke vormen als hyperbolen. Een hyperbool is een stijlfiguur waarbij de werkelijkheid sterk overdreven wordt (Preminger, 1974) en kan volgens Gibbs (1994) onderscheiden worden van een ‘normale’ intensivering door te kijken naar de intentie van de spreker. Een ‘normale’ intensivering als ‘ik moest *uren* in de rij staan’ wordt door de spreker vaak onbewust en onbedoeld gebruikt, terwijl een zin met een hyperbool als ‘ik moest *weken* in de rij staan’ door de ontvangers als opzettelijk overdreven en dus als onwerkelijk kan worden beschouwd. Volgens Norrick (2004) kunnen hyperbolen daarom eerder bij de ECF’s geplaatst worden dan bij normale intensiveringen. Hij beschouwt hyperbolen als een subcategorie van ECF’s en pleit voor een aparte klasse in de onderverdeling van Pomerantz (1986).

Het analyseschema voor het herkennen van overtrokken beweringen bestaat uit de classificering voor ECF’s van Pomerantz (1986) en de subcategorie voor hyperbolen waarvoor Norrick (2004) pleit. Een probleem bij het vaststellen van de categorieën voor ECF’s was echter dat een aantal klassen uit het schema van Pomerantz (1986) overeenkwamen met die uit het schema van Renkema (1997). Beide onderzoekers bespreken bijvoorbeeld semantisch bijvoeglijke naamwoorden, hoeveelheidswwoorden en prefixen. Een verklaring van deze overlap kan komen doordat het schema van Renkema (1997) ingaat op alle vormen van intensiveerders, terwijl Pomerantz (1986) zich alleen focust op intensiveringen die hoger op de schaal van gradatie liggen. Om onduidelijkheden te voorkomen is ervoor gekozen om de categorieën van Pomerantz (1986) te volgen, omdat deze hoger op de schaal van intensiteit staan dan de categorieën van Renkema (1997). De

verantwoording voor deze keuzes wordt hieronder per categorie toegelicht. De zesde categorie die bij de onderverdeling van Pomerantz (1986) wordt toegevoegd gaat in op hyperbolen in CMC (Norrick, 2004).

1. Overtreffende vormen van bijvoeglijke naamwoorden

Een kenmerk van bijvoeglijke naamwoorden is dat ze sterker gemaakt kunnen worden: *groot, groter, grootst* (zie fragment 5). Deze vergelijkingen worden de trappen van vergelijking genoemd (Renkema, 2002). Een vergrotende trap eindigt vaak op -er en de overtreffende trap op -st. Ook woorden waarvan de betekenis zelf al overtreffend is, kunnen worden versterkt: *vol, voller, volst*. Er zijn ook onregelmatige trappen als *goed, beter, best*. Er zijn drie uitzonderingen die afwijken van de basisregel. Woorden die eindigen op -isch, -sk, -st en -sd krijgen in de overtreffende trap het woord 'meest' ervoor: *verbaasd, verbaasder, meest verbaasd*. Wanneer woorden die eindigen op -er en -st in de vergrotende trap een vreemd woord opleveren, wordt hier ook het woord 'meest' voorgeplaatst: *geschikt, geschikter, meest geschikt*. Bij bijvoeglijke naamwoorden die eindigen op een voltooid deelwoord, wordt het voorafgaande deel verbogen: *hooggelegen, hogergelegen, hoogstegelegen*. Als het bijvoeglijk naamwoord eindigt op een tegenwoordig deelwoord dan wordt dat deel verbogen: *ruimdenkend, ruimdenkender, ruimdenkendst*. Pomerantz (1986) geeft twee voorbeeldzinnen waarin woorden van de overtreffende trap zijn gebruikt: 'het beste boek ooit' of 'de ergste storm ooit'. Volgens haar gebruikt deze spreker ECF's om zijn emoties te uiten.

- (5) Een voorbeeld van een overtrokken bewering is een overtreffende trap (De Telegraaf, zaterdag 22-4-2006, reactie nr: 777, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB Beelden mp3-moord leveren niets op

GD Volgens mij beschermt de allochtone gemeenschap de daders. Hoewel ze op papier en in de pers luid verkondigen dat ze de moord afkeuren, blijft de medewerking op het terrein wel erg beperkt. De normale burger die in angst leeft voor de straatterreur is weer eens het grootste slachtoffer.

2. Andere semantische bijvoeglijke naamwoorden

Onder de tweede subcategorie overtrokken beweringen rekent Pomerantz (1986) woorden als 'totaal' en 'absoluut'. Volgens haar kunnen deze woordgroepen als ECF's worden gezien, omdat ze hoger op de schaal van intensiteit liggen dan normale intensiveringen. Deze onderverdeling staat echter haaks op die van Renkema (1997). Hij beargumenteert dat woorden als 'totaal', 'ernstig', 'flink', 'fors', 'hartstikke' en 'volstrekt' slechts varianten zijn op de basisversterkers 'zeer', 'veel', en 'erg'. Omdat er in het analyseschema van Renkema (1997) geen onderscheid is gemaakt op graad van intensiteit, worden in dit onderzoek woorden als 'absoluut' en 'totaal' ondergebracht bij de categorie van Pomerantz (1986).

- (6) Een voorbeeld van een overtrokken bewering is een semantisch bijvoeglijk naamwoord (De Telegraaf, zondag 5-4-2009, reactie nr: 1161, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB Noord-Korea lanceert langeafstandsraket

GD De mensen in het land zijn zwaar ondervoed, mislukte oogsten, grove schending van de mensenrechten. Zo kan ik nog jaren doorgaan. Gelukkig is er geld genoeg om een volstrekt nutteloze raket via de lucht letterlijk in het water te laten vallen! Het is 1 grote poppenkast

3. Verschillende bijwoorden

Onder deze groep overtrokken beweringen worden intensiverende bijwoorden als 'altijd', 'nooit', 'volmaakt' of 'volledig' verstaan. Uitdrukkingen waarbij dit soort woorden worden gebruikt, hoeven niet altijd letterlijk te worden genomen (zie fragment 7). In de zinnen 'jij komt *altijd* te laat' of 'zij luistert *nooit* naar mij' klaagt de spreker over de geadresseerde. Door een ECF te gebruiken wordt de klacht krachtiger gemaakt en maakt de spreker zich

meer hoorbaar. Maar daarentegen nodigt de ECF in de zin de geadresseerde uit op de uiting niet serieus op te nemen.

- (7) Een voorbeeld van een overtrokken bewering met behulp van een bijwoord (AD, woensdag 6-2-2008, reactie nr: 438, NB: Nieuwsbericht, GD: gespreksdeelnemer)

NB Voorlopig geen kilometerheffing voor motorrijders

GD @Bertus, heb je slecht geslapen of zo? Volgens mij heb jij nog nooit op een motor gereden anders zou je niet zo achterlijk reageren. Motorrijders zijn niet de veroorzakers van files, en het rijden in groepen zie je zeker niet in de spits. Automobilisten (diegene die geen motor gewend zijn) willen maar niet begrijpen hoe kwetsbaar je op een motor bent.

4. Onbepaalde voornaamwoorden

Onder de vierde subcategorie ECF's plaatst Pomerantz (1986) onbepaalde voornaamwoorden als 'niets' en 'iedereen'. In tegenstelling tot de kwantificators van Renkema (1997), waar de intensiteit van hoeveelheidswwoorden verhoogd (of verlaagd) wordt, heeft deze groep ECF's alleen betrekking op grote hoeveelheden die extra worden overdreven. Extreme evenredige formuleringen als 'iedereen', 'allemaal' en 'altijd' worden gebruikt om aan te geven dat elke individueel lid van die categorie niet verantwoordelijk is voor de situatie; die verantwoordelijkheid wordt elders toegeschreven (zie fragment 8). Net zoals bij de categorie bijwoorden hoeven onbepaalde voornaamwoorden die gebruik maken van een ECF, niet altijd letterlijk genomen te worden; 'Er is *niets* te eten in huis'.

- (8) Een voorbeeld van een overtrokken bewering is een onbepaald voornaamwoord (AD, woensdag 12-7-2006, reactie nr: 123, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB 'Wraak' al-Qaeda na verkrachting

GD Het zijn allen Neanderthalers. Iedereen die zich schuldig maakt aan moord of verkrachting heeft een primitieve inslag en de herseninhoud van een amoebe.

5. Prefixen

De laatste subcategorie die Pomerantz (1986) onderscheidt zijn prefixen; voorvoegsels. Zo rekent zij woorden als 'spiksplinternieuw' in de zin 'deze jurk was spiksplinternieuw' tot deze indeling. In tegenstelling tot Renkema (1997) die in zijn analyseschema ook prefixen onderscheidt maar deze echter tot de basisversterkers rekent, passen prefixen beter in het schema van Pomerantz (1986). Prefixen worden namelijk vaak opzettelijk en doelbewust gebruikt, terwijl normale intensiveringen als 'erg nieuw' meestal onbewust toegepast worden (Gibbs, 1994). Bovendien zijn prefixen niet altijd waar, want een jurk kan alleen figuurlijk spiksplinternieuw zijn.

6. Hyperbolen

Deze subcategorie is gebaseerd op de suggestie van Norrick (2004) om hyperbolen, die een vorm van beeldspraak zijn, als een zesde klasse van ECF's te behandelen. Waar stijlfiguren als tautologie, herhaling of pleonasme de functie hebben om een tekst levendiger te maken, worden hyperbolen voornamelijk gebruikt om dingen, zaken of situaties met elkaar te vergelijken. Zo wordt in de zinnen 'deze jas heeft een *oneindig* aantal knopen' en 'hij lacht zich *dood*' een opzettelijke overdrijving van hoeveelheid gedaan waardoor de grens van kwantiteit wordt overschreden. Hyperbolen hebben in tegenstelling tot de overige stijlfiguren als tautologie of pleonasme (zie schema van Renkema), een figuurlijke betekenis. Uitingen met een hyperbool zoals 'zo snel als de bliksem' worden als niet-letterlijk ontvangen. Bij figuurlijk taalgebruik zijn mensen zich er meestal van bewust dat deze uitingen letterlijk onwaar zijn. Om erachter te komen of een uiting op een figuurlijke of niet-figuurlijke manier moet worden geïnterpreteerd, grijpen mensen terug op eerdere ervaringen (en kennis) die opgeslagen zijn in hun cognitieve schema's of frames (Kreuz, Kassler en Copenrath, 1998).

Mensen trekken bij het horen van een hyperbool een lijn met de werkelijkheid om vast te stellen dat het onmogelijk is dat iemand zich dood kan lachen en dat een jas geen oneindig aantal knopen kan hebben. Soms zijn hyperbolen zo geconventionaliseerd in het dagelijkse taalgebruik dat ze vaak niet meer als een opzettelijke overdrijving worden geïnterpreteerd maar als een veelvoorkomende uitdrukking. Een vaak gebruikte zin als ‘voor eeuwen’ wordt niet meer als een overdreven formulering gezien, terwijl deze in betekenis wel degelijk tegenstrijdig is.

- (9) **Een voorbeeld van een overtrokken bewering is een hyperbool** (AD, dinsdag 24-10-2005, reactie nr: 175, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB	Bellen in buitenland kost €5 miljard
GD	<i>De telecombedrijven vullen hun zakken met <u>bakken vol met geld</u>. De kosten van mobiele telefonie is voor een telecommunicatiebedrijf vele malen goedkoper als het vaste telefoonnet. De maatschappijen maken hier misbruik van en scheept de consument op met woekertarieven. In de USA zijn de tarieven van mobiel bellen vaak al goedkoper en dat is in Finland al jaren het geval.</i>

C. Taboewoorden

In iedere cultuur bestaan taboes die betrekking hebben op bepaalde objecten, daden of relaties die een maatschappij wil vermijden. Meestal zijn dit ongelijksoortige en krachtige resonators als religie, seksualiteit, racisme, ontlasting en homoseksualiteit (McEnery & Xiao, 2004). Omdat op dit soort onderwerpen een taboe rust, wordt daar niet met woorden direct over gesproken; dit worden taboewoorden genoemd.

Taboewoorden kunnen op vijf manieren gebruikt worden, namelijk als scheldwoord, vloekwoord, verwensing, *booster* of als een ‘dysfemisme’. Taboewoorden kunnen als scheldwoord worden gebruikt worden onder de assumptie dat er schade wordt toegebracht wanneer het taboewoord is uitgesproken (Heins, 2007). Schelden is iemand op heftige of ruwe toon, met krenkende, spottende of verwijtende woorden uitmaken voor iets lelijks. Men richt zich op een concreet persoon die men wil kleineren of treffen door middel van een scheldwoord, bijvoorbeeld ‘*klootzak*’ of ‘*kankerlijer*’. Vloeken is van oudsher het uiten van godslasteringen of godslasterlijke taal waarin naar God, hemelse of helse machten en daarmee verband houdende zaken wordt verwezen in vaak verbasterde of verbloemde vorm (Van Sterkenburg, 2001). Bij vloeken hebben taboewoorden als doel om de emotionele toestand van de spreker uit te drukken en deze informatie aan de ontvangers over te brengen’ (Jay & Janschewitz, 2006). Het is dus iets anders dan schelden. Vloeken wordt door Van Sterkenburg (2001) onderscheiden in twee hoofdcategorieën: (1) vloekwoorden en (2) verwensingen. Vloekwoorden kunnen niet onder de scheldwoorden worden gerekend, omdat zij niet dienen om iemand vanuit een positie van autoriteit een uitbrander te geven (Van Sterkenburg, 2001). Vloekwoorden drukken slechts emoties over eigen onvermogen of een verstoord evenwicht uit. Voorbeelden van vloekwoorden zijn ‘*godverdomme*’, ‘*nondeju*’ of ‘*Jezus*’ en drukken emotionele toestanden uit van schrik, verbazing, ergernis, frustratie, paniek, woede, pijn, irritatie, teleurstelling, onbegrip, verachting, radeloosheid, angst, spijt of walging. Een spreker kan tegenwoordig zijn toevlucht ook nemen tot woordvelden met andere verboden gevoelswoorden uit bijvoorbeeld de seksuele of scatologische sfeer zoals ‘*fuck*’ of ‘*shit*’. Verwensingen of vervloekingen zijn Van Sterkenburg (2001) ‘in toorn uitgesproken onheilswensen die aan een wezen of een zaak vernietiging of schade toebrengen.’ In tegenstelling tot vloekwoorden, zijn verwensingen juist wel bedoeld om de hoorder gericht te beledigen. Verwensingen zijn vaak gerelateerd aan onderwerpen als de dood (*stik*), ziekten (*krijg de tyfus*), religie (*loop naar de hel*), ontlasting (*zak in de stront*) of seksualiteit (*neuk je moeder*). In de zin ‘*what are the fuck you’re doing*’ wordt het taboewoord niet als vloekwoord gebruikt, maar als zogenaamde *booster* (Holmes, 1984). Hier speelt het taboewoord ‘*fuck*’ namelijk de grammaticale rol van intensiveerder (Quirk, Greenbaum, Leech & Svartvik,

1985). Aangezien *boosters* niet vaak in de Nederlandse taal zullen voorkomen, wordt deze uit belangstelling toch in de analyse meegenomen. Als laatst kan een taboewoord ook als werkwoord of naamwoord gebruikt worden. Denk aan zinnen als ‘uit je nek *lullen*’, ‘wat een *bullshit*’ of ‘*sodemieter op*’. Dit soort taboewoorden heet ‘dysfemismen’ en worden gebruikt om iets onaangenaamer of ruwer te verwoorden dan strikt genomen nodig is (Renkema, 2002). Omdat dysfemismen een taboe schenden, worden dit ook wel sterke dysfemismen genoemd. De zin ‘*sodemieter op*’ is een sterk dysfemisme, omdat ‘sode’ een verwijzing naar God is.

Op basis van de categorisering van taboewoorden door McEnery en Xiao (2004) zijn er zes subcategorieën ontwikkeld die de woorden in het taalmateriaal zo goed mogelijk omsluiten. Dit zijn verwijzingen naar:

1. religie	<i>godverdomme, donder op</i>
2. seksualiteit	<i>eikel, fuck,</i>
3. racisme	<i>neger, spleetoot</i>
4. ontlasting	<i>zeikerd, shit</i>
5. homoseksualiteit	<i>homo, poot</i>
6. ziekten en dood	<i>kankerlijer, debiel</i>

De eerste vijf categorieën verwijzen naar de onderverdeling van McEnery en Xiao (2004). Hun classificatie heeft alleen betrekking op de Engelse taal, waardoor er een belangrijke categorie voor Nederlandse taboewoorden ontbreekt; namelijk ziekten en dood. Volgens Heestermans (2003) zijn verwijzingen naar ziekten en dood in Nederland land erg populair. Daarom is besloten om deze categorie aan het schema van McEnery & Xiao (2004) te voegen. Binnen deze indeling wordt er ook onderscheid gemaakt tussen de functie van het taboewoord.

Schema 1 De vijf functies van taboewoorden

		Functie				
		Scheldwoord	Vloekwoord	Verwensing	Booster	Dysfemisme
1	religie		x	x		x
2	seksualiteit	x	x	x	x	x
3	racisme	x				
4	ontlasting	x	x	x		x
5	homoseksualiteit	x				x
6	ziekten en dood	x	x	x		x

1. Religie

De eerste subcategorie van taboewoorden gaat over uitingen die betrekking hebben op religie. Dit soort taboewoorden kunnen gebruikt worden als vloekwoord, verwensing of als dysfemisme. Enkele voorbeelden van vloekwoorden die betrekking hebben op religie zijn: ‘*Jezus*’, ‘*duivels*’, ‘*godverdomme*’ of ‘*sodeju*’. Dit soort uitingen van heiligschennis wordt ook wel ‘blasfemie’ genoemd. Verwensing die verwijzen naar religieuze onderwerpen als ‘*loop naar de hel*’ of ‘*donder op*’ wijzen op verbanning of op een uitsluiting van de gemeenschap. Enkele voorbeelden van dysfemismen met betrekking tot religie zijn: ‘*besodemieteren*’, ‘*belazeren*’ en ‘*beduvelen*’ (bedriegen).

- (10) Een voorbeeld van een dysfemisme gerelateerd aan religie (De Telegraaf, donderdag 15-6-2006, reactie nr: 812, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB	Top EU over toekomst grondwet begonnen
GD	<i>Straatsbourg ha ha ha, hoelang laten we ons eigen nou nog besodemieteren.</i>

2. Seksualiteit

Over seks heerst nog altijd een groot taboe. Toch is het een populair onderwerp dat vaak voorkomt in scheldwoorden, vloekwoorden, verwensingen, *boosters* en dysfemismen. Het aantal scheldwoorden dat gebaseerd is op lichaamsdelen (*lul*, *eikel*, *klootzak*) en seksuele handelingen (*fuck*) is eindeloos (Heestermans, 2003). Vloekwoorden als '*fuck*' of '*kut*' drukken de emotionele toestand van de spreker uit zonder daarbij iemand te beledigen en worden daardoor gezien als symbolen van onmacht (Van Sterkenburg, 2001) zoals in fragment 11. Naast scheld- en vloekwoorden kunnen seksgerelateerde taboewoorden ook gebruikt worden als verwensingen (*neuk je moeder*) of als *booster* (*what the fuck are you doing*) (Holmes, 1984). Voorbeelden van seksgerelateerde taboewoorden die als dysfemismen kunnen worden gebruikt zijn: '*lullen*' (praten), '*genaaid worden*' (opgelicht worden), '*ouwehoeren*' (praten) '*naar de kloten*' (stukgaan), '*gelul*' (onzin) of '*lullig*' (vervelend).

- (11) Een voorbeeld van een vloekwoord gerelateerd aan seksualiteit (De Telegraaf, maandag 14-1-2008, reactie nr: 1035, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB	Onderzoekers kraken wegwerpchipkaart
GD	<i>Die <u>kloot</u> chipknip mag nooit een succes worden. Mensen saboteer die handel. Niemand die het echt wil, Weg met de chipknip het speeltje van een paar idiote directeuren van banken. Hebben we al niet genoeg pasjes in de portemonnee? Alleen maar voor hun eigen stomme <u>kloot</u> winsten.</i>

3. Racisme

Racisme kan gedefinieerd worden als 'elke attitude, geloof, gedrag of institutionele afspraak dat een raciale groep boven een andere raciale groep wordt geprefereerd' (Farley, 1995). Zo beschouwde Hitler tijdens de Tweede Wereldoorlog de Joden als een minderwaardig ras (de *Untermensch*). Zijn eigen volk, de *Übermensch*, zag hij als superieur ras en plaatste dat boven het Joodse volk. Het ongelijk behandelen van andere raciale groepen komt voort uit het idee dat niet alle mensen gelijkwaardig zijn. Deze ongelijkwaardigheid ontstaat omdat mensen elkaar bevoordelen of benadelen op basis van biologische, culturele of religieuze kenmerken van hun ras zoals op hun huidskleur, de vorm van hun neus of ogen of op het dragen van een hoofddoek uit geloofsovertuiging. Woorden als '*neger*', '*Jap*' of '*spleetoot*' zijn daarom in de meeste culturen racistisch.

4. Ontlasting

Ontlasting is een veelgebruikt taboewoord in de Nederlandse taal. Voorbeelden waarin ontlasting centraal staat, zijn scheldwoorden als '*stuk stront*', '*zeikerd*' en '*drol*' of verwensingen als '*lik me kont*' en '*je kunt me de bout hachelen*' (Van Sterkenburg, 2001). Uitingen als '*shit*' en '*zeik*' drukken een afkeer of ergernis uit en zijn vaak een uitroep van angst, woede of teleurstelling. Dysfemismen over ontlasting zijn vaak werkwoorden als '*zeiken*' (klagen) of naamwoorden als '*bullshit*' of '*gezeik*' (onzin).

- (12) Een voorbeeld van een vloekwoord gerelateerd aan ontlasting (De Telegraaf, zondag 6-11-2005, reactie nr: 671, NB: Nieuwsbericht, GD: gespreksdeelnemer)

NB	Geen staatsloten meer voor oudejaarstrekking
GD	<i><u>Shit</u>, ik wil nog een lot. Mensen kopen kopen allemaal een lot en het is zogenaamd een crisis.</i>

5. Homoseksualiteit

Taboewoorden met betrekking tot homoseksualiteit (*homo*, *poot*) en incest (*hoerenjong*), komen in de Nederlandse taal niet veel voor. Van Sterkenburg (2001) brengt deze categorie daarom onder bij de categorie seksgerelateerde taboewoorden. McEnery en Xiao (2004) behandelen homoseksualiteit daarentegen wel als een aparte categorie. Om te onderzoeken of Van Sterkenburg (2001) gelijk heeft worden taboewoorden die betrekking hebben op homoseksualiteit in dit onderzoek als een subcategorie onderzocht. Enkele voorbeelden van

dysfemismen met betrekking tot homoseksualiteit zijn: ‘je doet geen *flikker*’ (je doet niets) en ‘*flikkeren*’ (weggooien).

- (13) Een voorbeeld van een dysfemisme gerelateerd aan homoseksualiteit (AD, vrijdag 29-9-2006, reactie nr: 136, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB **Bedrijven kunnen door met JSF**

GD *Tuurlijk! Flikker ons belastinggeld maar over de balk ten gunste van die twee bedrijven die dan weer tien mensen kunnen aannemen. Kan Balkenende weer claimen dat het project werkgelegenheid schept. En onze oudjes maar creperen!*

6. Ziekten en dood

Hoewel er op de dood en ziekten een krachtig taboe heerst, wordt er in Nederland veel mee gescholden en gevloekt (Heestermans, 2003). Voorbeelden van scheldwoorden die betrekking hebben op de dood zijn: ‘*takkewijf*’ (verbastering van *attaque*) of ‘*kreng*’ (van *caronge*; lijk) en op ziekten: ‘*kanker- of aidslijer*’, ‘*tyfushond*’, ‘*debiel*’ of ‘*blinde*’. Ook het uiten van emoties door middel van vloekwoorden als ‘*kanker*’ worden in Nederland vaak gebruikt, zoals in fragment 14 het geval is. Naast scheld- en vloekwoorden kunnen taboewoorden over ziekten en dood ook toegepast worden als verwensingen. Uitingen als ‘*krijg de klere*’ en ‘*krijg de gekkekoeienziekte*’ zijn in Nederland erg populair (Van Sterkenburg, 2001). Een bekend voorbeeld van een dysfemisme gerelateerd aan de categorie ziekten en dood is het woord ‘*kankeren*’ (klagen).

- (14) Een voorbeeld van vloekwoord gerelateerd aan ziekten en dood (De Telegraaf, zondag 6-11-2005, reactie nr: 671, NB: Nieuwsbericht, GD: Gespreksdeelnemer)

NB **Britten moeten betalen voor uitzicht**

GD *Te belachelijk voor woorden, ik geloof dat ik mijn boeltje maar pak, de council tax is al schandalig hoog nou woon ik ook nog eens een keer langs het Bridgewater canal dus kun je het al aan zien komen.. Het begint hier zo langzamerhand net zon kankerland als Nederland te worden.*

D. Denigrerende woorden

De laatste categorie van extreem taalgebruik is de klasse denigrerende woorden. Denigrerend taalgebruik wordt door Culpeper (1996) omschreven als ‘gezichtsbedreigende uitingen die een persoon minachten of kleineren en erop gericht is om de ander psychisch te kwetsen’. In dit onderzoek worden twee vormen van denigrerend taalgebruik onderzocht, namelijk (1) verlagende woorden en (2) kleineringen.

1. Verlagende woorden

Verlagende woorden, ook hier dysfemismen genoemd, worden gebruikt om iets ruwer te verwoorden dan strikt genomen nodig is (Renkema, 2002). Hierdoor krijgt de intensivering een negatief en asociaal aspect waardoor personen of objecten opzettelijk vernederd worden (Kolen, 2009). Dysfemismen ontstaan door taboewoorden of andere verlagende naamwoorden of werkwoorden te gebruiken. In fragment 15 wordt de benaming ‘*gasten*’ gebruikt in plaats van ‘*geestelijken*’ of ‘*kardinalen*’. De zender gebruikt deze denigrerende uitdrukking om te laten zien dat hem iets dwars zit of dat hij zich ergens aan irriteert.

- (15) Een voorbeeld van een denigrerend woord is een dysfemisme (AD, zondag 4-1-2009, reactie nr: 511, NB: Nieuwsbericht, GD: gespreksdeelnemer)

NB **Vaticaanse krant: pil vervuult milieu**

GD *De witte rook van het Vaticaan vervuult ook het milieu. Die gasten daar zijn soms net zo gevaarlijk met hun uitspraken als extremistische gelovigen.*

Dysfemismen zijn het tegenovergestelde van eufemismen; verzachtende, verbloemde en verhullende omschrijvingen voor iets dat mensen liever niet direct bij de naam noemen (Renkema, 2002). Zo kan iemand zeggen dat hij naar het toilet moet, maar ook zeggen dat hij naar ‘het kleinste kamertje’ moet. Terwijl eufemismen als overbeleefd en wenselijk worden gezien, zijn dysfemismen vaak aanvallend en grof en worden dus als onwenselijk ervaren. Tussen beide concepten zit nog een neutrale vorm; orthofemismen, oftewel ‘normaal’ (Allan & Burridge, 1999). In onderstaand schema staan een paar voorbeelden.

Schema 2 Voorbeelden van eufemismen, orthofemismen en dysfemismen

Eufemismen	Orthofemismen	Dysfemismen
heen gaan	doodgaan	er tussenuit knijpen (kapot gaan)
derrière	billen	kont
vomeren	braken	kotsen
u oreert uit uw hals	u zegt maar wat	u kletst uit uw nek
ik heb lak aan jou	ik geef niets om jou	ik heb schijt aan jou
grienen	huilen	janken

2. Kleineringsen

Een spreker kan ontvangers van een uiting ook denigreren door kleineringen (diminutieven) te gebruiken. De functie van een verkleinwoord is om een idee, handeling of persoon kleiner uit te drukken dan deze in werkelijkheid is (Sifianou, 1991). Volgens Culpeper (1996) worden kleineringen gebruikt om een persoon in een negatieve context te plaatsen en kunnen deze hierdoor een minachtend tintje krijgen. In het Nederlands bestaan er vijf vormen verkleinwoorden. Die eindigen op: -tje, -je, -pje, -kje en -etje (Van der Hulst, 2007). Omdat het aantal kleineringen in de analyse gering bleek te zijn, is deze onderverdeling niet gebruikt.

(16) Een voorbeeld van een kleinering (AD, vrijdag 5-1-2007, reactie nr: 248, NB: Nieuwsbericht, GD: gespreksdeelnemer)

NB	TCA dreigt verkeer op A10 plat te leggen
GD	<i>Dus dan maar gelijk de A-10 platleggen. Dat is een logisch gevolg van onenigheid in de sfeer van huren van auto met chauffeur voor korte ritjes. Dan maar gelijk het echte economische verkeer hinderen. Ja <u>chauffeurtjes</u>, jullie gaan weer echt vrienden maken.....</i>

2. Methode

In dit hoofdstuk wordt de methode van dit onderzoek besproken. Eerst wordt in paragraaf 2.1 de onderzoeksopzet uiteengezet. Daaropvolgend worden in paragraaf 2.2 en 2.3 de methoden van de dataverzameling en de materiaalanalyse van het onderzoek toegelicht.

2.1 Onderzoeksopzet

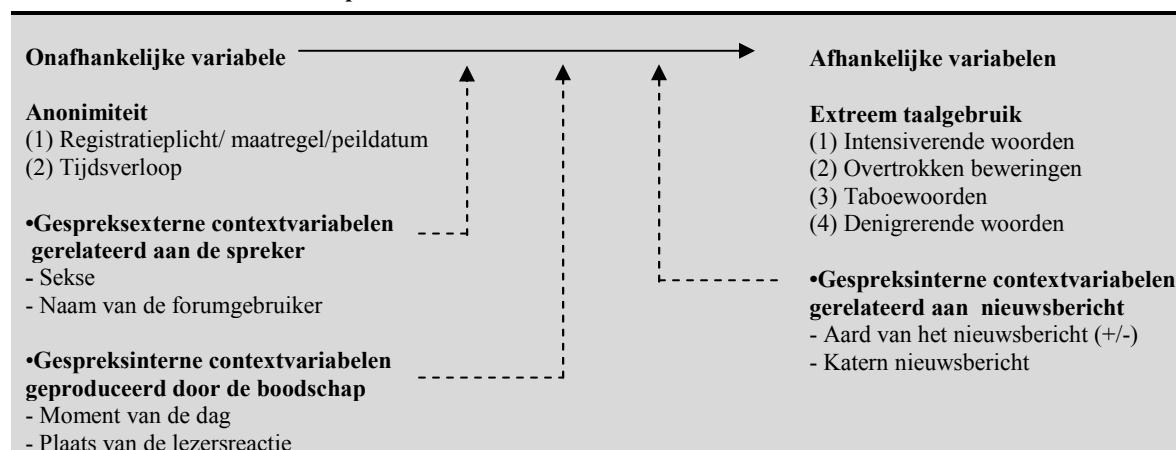
Om te onderzoeken of er een relatie bestaat tussen anonimiteit en extreem taalgebruik op nieuwsfora, is er gebruik gemaakt van een meervoudige gevalsstudie. Voor deze studies zijn in totaal 1200 lezersreacties verzameld die tussen september 2005 en april 2009 op twee verschillende nieuwsfora zijn geplaatst.

In de eerste studie wordt extreem taalgebruik onderzocht op een nieuwsforum met een registratieplicht. Deze maatregel is in mei 2007 ingevoerd en moet ervoor zorgen dat anonimiteit, en dus ook het aanbod van extreme reacties op het forum, ingeperkt wordt. Om na te gaan of een registratiebeleid effect heeft op het aantal extreme uitingen op het forum, zijn er 300 lezersreacties die geplaatst zijn 'voor' de invoering van de registratieplicht vergeleken met 300 lezersreacties die geplaatst zijn 'na' invoering van deze registratieplicht. Bij de tweede gevalsstudie zijn 600 lezersreacties van een nieuwsforum zonder registratiesysteem onderzocht. Omdat deze site geen registratie kent, is gekeken of het aantal extreme lezersreacties op het forum in de periode voor mei 2007 en na mei 2007 veranderd is. Deze tweede studie was nodig om te controleren of een vastgesteld effect bij de eerste gevalsstudie veroorzaakt werd door het registratiesysteem of dat het door de tijdsperiode kwam waarbinnen de reacties geplaatst zijn.

Om extreem taalgebruik te meten, zijn er vier categorieën van extreem taalgebruik vastgesteld: 1) intensiveringen, 2) overtrokken beweringen, 3) taboewoorden en 4) denigrerende woorden. Aan de hand van deze categorieën is gekeken in hoeverre anonimiteit bepalend is voor verschillen in het gebruik van extreme uitingen op de nieuwsfora. Deze afhankelijke variabelen worden in paragraaf 2.3 verder uiteengezet.

Omdat het taalmateriaal in een natuurlijke omgeving is verzameld, was het onmogelijk om alle variabelen buiten anonimiteit onder controle te houden. Hierdoor zou bijvoorbeeld de aard van het nieuwsbericht van invloed kunnen zijn op de relatie tussen anonimiteit en het gebruik van extreem taalgebruik. Negatief nieuws maakt bij discussiedeelnemers namelijk andere reacties los dan positief nieuws doet. Om zoveel mogelijk van dit soort invloeden op extreem taalgebruik te onderzoeken, is er een aantal relevante contextvariabelen in de analyse meegenomen (zie schema 3).

Schema 3 Onderzoeksopzet

2.2 Materiaalverzameling

2.2.1 Materiaal

In dit onderzoek zijn in totaal 1200 lezersreacties van de nieuwsfora van het AD (www.ad.nl) en De Telegraaf (www.telegraaf.nl) verzameld. De keuze voor deze nieuwssites is gemaakt, omdat ze volgens cijfers van de Stichting Internet Reclame (STIR) de twee meest bezochte dagbladensites van Nederland zijn¹. Daarnaast is het bezoekersprofiel van beide nieuwssites vrijwel gelijk. Volgens marketingorganisatie Cebuco is het profiel van de gemiddelde bezoeker op deze sites vaker een man dan een vrouw, ligt de leeftijd tussen de 20-49 jaar oud, zijn ze welgesteld en hoog opgeleid. Als laatste is de keuze voor deze sites gebaseerd op het feit dat ze beiden een lezersforum hebben met of zonder registratiesysteem. De site van het AD biedt lezers sinds 2005 de mogelijkheid om reacties onder een nieuwsbericht achter te laten. Omdat bezoekers van het forum anoniem met elkaar meningen konden uitwisselen zonder tussenkomst van een webbeheerder, werd het forum al gauw een uitlaatklep van bedreigingen en scheldpartijen. Hierdoor zag de redactie geen andere mogelijkheid dan een registratieplicht in te voeren. Om te kunnen reageren moeten bezoekers zich sinds mei 2007 eenmalig registreren aan de hand van een werkend e-mailadres. Wanneer bezoekers zich niet aan deze regels houden, wordt hun account afgesloten. Daarnaast wordt het IP-adres van iedere forumdeelnemer opgeslagen in het redactioneel systeem zodat deze kan worden afgestaan aan derden in het kader van een strafrechtelijk onderzoek wanneer een groot maatschappelijk belang in het geding is. Het discussieforum van De Telegraaf hanteert zo'n registratiebeleid niet waardoor bezoekers wel anoniem kunnen reageren. Lezers hoeven enkel een niet-gecontroleerde naam en woonplaats in het reactiescherm in te vullen om hun mening met anderen te delen. Om onacceptabele reacties te reguleren, worden ook de lezersreacties voor plaatsing door de redactie van De Telegraaf *gescreeend*. Lezersreacties die niet aan de forumregels voldoen, worden niet geplaatst. Door de grote hoeveelheid lezersreacties lukt het de redactie niet altijd om het forum schoon te houden.

Registratiesysteem AD

Jouw mening telt
Deel jouw mening met de AD-bezoekers

Registratie [terug naar AD.NL](#)

enkel de nickname is voor anderen zichtbaar op de site

Voornaam

Tussenvoegsel

Achternaam

Nickname

E-mail

Wachtwoord

Bevestig wachtwoord

Aanbiedingen

☐ Ja, ik wil graag aanbiedingen van AD ontvangen in mijn mailbox (maximaal 2 keer per maand)

☐ Ja, ik wil graag mail van partners van AD ontvangen met daarin interessante aanbiedingen (maximaal 2 keer per maand)

☐ Ik ga akkoord met de [algemene voorwaarden](#)

zend

[Aanmelden](#)
[Wachtwoord vergeten?](#)

Huisregels De Telegraaf

De Telegraaf huisregels

[Financieel](#) | [OverGeld](#) | [Vrouw](#) | [Reizen](#) | [Auto](#) | [Digitaal](#) | [Weer](#) | [Horoscoop](#) | [Snelnieuws](#) | [Uw Mening](#) | [Mobiel](#) | [Tip de](#)

De Huisregels

AMSTERDAM - De Telegraaf geeft zijn lezers de mogelijkheid te reageren op geselecteerde nieuwsberichten. De reacties van onze lezers vertegenwoordigen de standpunten en meningen van die lezers. De inhoud van de reacties valt onder de verantwoordelijkheid van de inzenders. Het feit dat een mening of visie op maatschappelijke gebeurtenissen wordt gepubliceerd, impliceert niet dat De Telegraaf die mening ook deelt of op welke wijze dan ook ondersteunt. Het is voor De Telegraaf niet mogelijk in te staan voor het waarheidsgehalte van reacties op artikelen.

Hoe u reageert, is aan u, maar er zijn wel spelregels. Een Telegraaf-team ziet toe op de naleving van die regels, voordat de reacties worden geplaatst.

Iedereen die zijn of haar e-mailadres invult bij een reactie, krijgt van ons bericht dat de reactie op de site wordt geplaatst of is geweigerd.

¹ In juli 2010

2.2.2 Respondenten

De lezersreacties op het forum van het AD (n=600) waren door 343 mannen (57.2%) en 47 vrouwen (7.8%) geplaatst. Van 210 (35%) personen was het geslacht onbekend. Van deze 600 discussiedeelnemers maakten 90 mensen hun familienaam bekend (15.0%), gaven 325 personen alleen hun roepnaam of initialen vrij (54.2%) en hadden 185 mensen een *nickname* of helemaal geen naam gebruikt (30.8%). De lezersreacties op het nieuwsforum van De Telegraaf (n=600) waren door 308 mannen (51.3%) en 79 vrouwen (13.2%) geplaatst. Van 213 personen bleef het geslacht onbekend (35.5%). Van deze 600 discussiedeelnemers maakten 76 personen hun familienaam bekend (12.7%), gaven 358 personen alleen hun roepnaam of initialen vrij (59.7%) en hadden 166 mensen hun naam verzonnen of helemaal niet ingevuld (27.7%).

2.2.3 Methode van verzameling

De 1200 lezersreacties zijn op verschillende manieren verzameld. De 600 reacties op het forum van het AD zijn gevonden via het internetarchief van de krant (www.ad.nl). In het digitaal archief zijn nieuwsartikelen vanaf 2005 op te vragen. Een nadeel van het raadplegen van een archief voor dataverzameling is dat er gezocht moet worden op trefwoord. Hierdoor kan de onderzoeker te gericht naar data zoeken waardoor de natuurlijke context waarin het onderzoek plaatsvindt, bedreigd kan worden. Om dit te voorkomen is er in het archief van het AD alleen op datum gezocht en zijn vervolgens enkel nieuwsberichten waarop gereageerd was geselecteerd. De 600 lezersreacties van De Telegraaf zijn gevonden via de website Waybackmachine (<http://www.archive.org>). Deze site is geraadpleegd, omdat de lezersreacties op de site van De Telegraaf iedere dag automatisch verwijderd werden. Hierdoor was het onmogelijk om data uit de periode 2005-2009 te verzamelen. De site Waybackmachine maakt van iedere pagina die op internet verschijnt een kopie. Op deze manier konden oudere nieuwsberichten en lezersreacties van De Telegraaf toch digitaal worden geraadpleegd. Een probleem bij deze site was dat de data van juli 2008-november 2008 niet beschikbaar was. Hierdoor is er van vijf maanden geen data verzameld van De Telegraaf. Omdat dit probleem onoplosbaar bleek te zijn is er voor gekozen om bij het AD ook geen data uit deze maanden te verzamelen. Voor de materiaalverzameling zijn van ieder nieuwsbericht alleen de eerste drie lezersreacties geselecteerd. Dit is gedaan om een mogelijke discussielijn, waarbij lezers op elkaar gaan reageren en daardoor extremer worden in hun uitingen, te vermijden.

2.3 Materiaalanalyse

Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag of er een relatie bestaat tussen anonimiteit en extreem taalgebruik op nieuwsfora, is het taalmateriaal op basis van de gepresenteerde onderzoeksoptzet uit schema 1 geanalyseerd. In de volgende paragrafen wordt dieper ingegaan op de onafhankelijke, afhankelijke en contextvariabelen uit dit schema. In paragraaf 2.3.4 en 2.3.5 wordt de codering en de statische analyse van het materiaal besproken. Afsluitend wordt in paragraaf 2.3.6 en 2.3.7 de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek toegelicht.

2.3.1 Onafhankelijke variabele

Anonimiteit wordt in dit onderzoek gemeten in termen van een registratiesysteem en tijdsverloop. Een nieuwsforum dat in mei 2007 een registratie invoert voor haar lezers wil hiermee anonimiteit te lijf gaan. Doordat de persoonlijke gegevens van de geregistreerde lezers bekend zijn bij de webbeheerder, hoopt de redactie meer grip te krijgen op onacceptabele lezersreacties. De vraag is of het aantal extreme reacties wel daadwerkelijk wordt teruggedrongen door zo'n maatregel. Om dit na te gaan worden 300 lezersreacties voor de registratie vergeleken met 300 reacties na de registratie. Extreem taalgebruik wordt ook

gemeten op een forum zonder zo'n registratiesysteem. Hierbij wordt gekeken naar een verandering in het aantal extreme uitingen in de tijdsperiode voor mei 2007 en in de tijdsperiode na mei 2007. Deze gevalstudie dient als controlegroep voor de eerste gevalstudie.

2.3.2 Afhankelijke variabelen

Om een analyse-instrument te ontwikkelen om extreem taalgebruik op nieuwsfora te meten is er eerst een proefanalyse van het taalmateriaal uitgevoerd. Bij deze analyse werd duidelijk dat vormen van extreem taalgebruik in een viertal hoofdcategorieën onder te verdelen zijn. Deze categorieën zijn gebruikt tijdens de analyse van het taalmateriaal en worden hieronder kort besproken.

Intensiveringen

Geïntensiveerd taalgebruik is gemeten aan de hand van het analyseschema van Renkema (1997). In het schema worden achttien categorieën gepresenteerd die onderverdeeld zijn in lexicale, semantische en stilistische intensiverders. Daarnaast zijn er ook prosodische intensiveringen, zoals het gebruik van hoofdletters of uitroeptekens, gemeten door middel van vier emotionele intensiverders die aangehaald zijn door Crystal (2001).

Overtrokken beweringen

Het aantal overtrokken beweringen is gemeten door de vijf klassen van extreem taalgebruik van Pomerantz (1986) te gebruiken. Aan haar onderverdeling is een zesde klasse van overtrokken beweringen toegevoegd, namelijk die van hyperbolen. Volgens Norrick (2004) behoort deze groep ook tot de classificering van Pomerantz (1986).

Taboewoorden

Taboewoorden zijn gemeten aan de hand van de indeling van McEnery en Xiao (2004). Aan de vijf subcategorieën is nog een zesde toegevoegd, namelijk taboewoorden die verwijzen naar ziekten en dood. Deze keuze is gebaseerd op de beredenering van Heestermans (2003) die vindt dat er in Nederland veelvuldig gebruik gemaakt van dit soort taboewoorden. Binnen deze indeling is er ook onderscheid gemaakt in de functie waarmee het taboewoord gebruikt wordt. Er is gekeken naar het gebruik van taboewoorden als vloek- of scheldwoorden, *boosters* en als dysfemismen.

Denigrerende woorden

Denigrerende woorden zijn gemeten aan de hand van twee subcategorieën: verlagend taalgebruik en kleineringen. Voor verlagend taalgebruik zijn geen aparte subcategorieën aangemaakt, omdat dit soort woorden afhankelijk zijn van de context waarin ze geuit worden. Ook voor kleineringen is het niet relevant om de vijf vormen van verkleinwoorden van Van der Hulst (2007) te hanteren bij de analyse, omdat het aanbod van kleineringen in het taalmateriaal te beperkt was. Denigrerende woorden zijn dus in tegenstelling tot de overige categorieën van extreem taalgebruik, niet opgesplitst in subcategorieën.

2.3.3 Contextvariabelen

In het onderzoek zijn zes contextvariabelen meegenomen die mogelijk van invloed zouden kunnen zijn op de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik en daardoor voor alternatieve verklaringen voor de gevonden resultaten kunnen zorgen. Achtereenvolgens worden de gespreksinterne en gespreksexterne variabelen van de spreker en de gespreksinterne variabelen van het nieuwsbericht toegelicht.

Naam van de forumgebruiker

Op het forum van het AD bepaalden internetgebruikers voor de invoering van de registratieplicht zelf in hoeverre zij anoniem wilden blijven, omdat zij een gebruikersnaam konden aanmaken. Deze gebruikersnaam kon ten eerste een familienaam zijn waardoor forumleden hun identiteit volledig bekend maakten (een voor- en achternaam of alleen een achternaam). Ten tweede kon dit een roepnaam of initialen zijn, waardoor de identiteit minder bekend werd. Als laatst konden de forummers ervoor kiezen om helemaal anoniem te blijven door een *nickname* of geen naam te gebruiken. Door de invoering van het registratiesysteem in mei 2007, werden de persoonsgegevens van ieder forumlid bij de redactie bekend. Discussiedeelnemers konden nog wel kiezen in hoeverre ze hun identiteit wilden vrijgeven aan medeforummers, maar geheel anoniem blijven kon niet langer meer. Op het nieuwsforum van De Telegraaf is geen registratieplicht, waardoor discussiedeelnemers er zelf voor kiezen in hoeverre zij hun identiteit vrijgeven. Dit kan ook een familienaam, voornaam, initialen, *nickname* of helemaal geen naam zijn. Bij iedere reactie kan opnieuw voor een andere naam gekozen worden. Door de grote vrijheid die de forummers krijgen, is de anonimiteit op dit forum erg groot waardoor er sneller sprake kan zijn van groepspolarisatie met ongeremd gedrag als gevolg. Gekeken wordt of de contextvariabele naam van de forumgebruiker van invloed is op de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik. Zijn lezers met een *nickname* of geen naam bijvoorbeeld extremer in hun uitingen dan personen die hun identiteit wel vrijgeven?

Sekse

Terwijl er in F2F-communicatie duidelijk sekseverschillen in taalgebruik zijn (Hobbs, 2003), is de veronderstelling dat deze verschillen in CMC worden geneutraliseerd waardoor mannen en vrouwen op het internet aan elkaar gelijk zijn (Kiesler, Siegel & McQuire, 1984). Uit onderzoek van Herring (1994) bleek deze aanname niet helemaal te kloppen. Volgens haar zijn er wel degelijk sekseverschillen in online taalgebruik. Zo plaatsen mannen niet alleen langere berichten dan vrouwen op fora, maar *posten* ook frequenter berichten op internet dan vrouwen (Herring, 2003). Een ander onderzoek van Herring (1993) liet zien dat mannen in CMC vaker '*flamen*', het gebruiken van venijnige boodschappen, dan vrouwen. Ze doen dit om de sociale orde te reguleren. Volgens haar zien mannen agressieve taal als een bewijs van vrijheid van spraak en zien vrouwen het meer als vijandig en onsamenhangend. Omdat mannen dus meer gebruik lijken te maken van extreem taalgebruik op internet, wordt de sekse van de internetgebruikers op de nieuwsfora in dit onderzoek meegenomen.

Moment van de dag

Hoe het moment van de dag van invloed kan zijn op het gedrag en uiteindelijk op taalgebruik is lastig te onderzoeken. Er zijn ochtendmensen en avondmensen, maar er zijn ook personen die zich het fijnst voelen midden op de dag (DeYoung, Hasher, Djikic, Criger & Peterson, 2006). Er zijn dromers, slechte slapers en mensen met een ochtendhumeur. Factoren die allemaal van invloed kunnen zijn op het uiteindelijke gedrag van een persoon. Toch zijn er enkele onderzoekers geweest die het moment van de dag hebben geassocieerd met gedrag van mensen. Onderzoek van DeYoung et al., (2006) wijst uit dat mensen in de ochtend stabiel zijn dan in de middag, avond of nacht. Een verklaring hiervoor is dat mensen in een dagelijks ritme zijn waardoor ze routinematig opstaan. Susman et al., (2007) onderzochten een groep jong volwassenen en kwamen tot de conclusie dat agressief en asociaal gedrag gerelateerd is aan '*eveningness*'. *Eveningness* verwijst naar de individuele verschillen tussen wakker-slaappatronen en voorkeuren voor activiteit en alertheid in de ochtend of avond. Volgens de onderzoekster doen jongeren liever activiteiten in de avond dan in de middag. Hierdoor komen jongeren in slaapgebrek waardoor ze gedragscontrole verliezen en antisociaal en agressief gedrag vertonen. Dit effect was voornamelijk bij jongens zichtbaar. Omdat zij alleen

adolescenten onderzochten is het niet duidelijk of dit effect ook zichtbaar is bij volwassenen. Daarom wordt in dit onderzoek gekeken of de variabele moment van de dag van invloed is op de relatie tussen anonimiteit en het gebruik van extreme woorden.

Plaats van de lezersreactie

Op een discussieforum worden mensen extremer in hun uitingen bij het volgen van een groepsdiscussie (Isenberg, 1986). Zo is iemand die als eerste een lezersreactie achterlaat onder een nieuwsbericht 'neutraler' in zijn uiting, omdat deze niet beïnvloed is door andere lezersreacties. De tweede lezer die op het nieuwsbericht reageert, kan extremer worden door het lezen van de uiting van zijn voorganger. Omdat er in dit onderzoek bewust voor gekozen is om de eerste drie lezersreacties per nieuwsbericht te onderzoeken, is het van belang dat de invloed van deze contextvariabele verder wordt onderzocht.

Aard van het nieuws

Het is welbekend dat personen streven naar positieve affectieve toestanden en negatieve affectieve toestanden zoveel mogelijk proberen te vermijden (Bentham, 1789). Een verklaring hiervoor is dat er een link is tussen de affectieve toestand van de persoon en de toegankelijkheid van positieve en negatieve informatie in het werkgeheugen (Bower, 1981; Forgas & Bower, 1987). Een stroom van negatief nieuws geeft de ontvangers een onplezierig gevoel wat kan leiden tot meer pessimistische gedragsstrategieën (Forgas, 2006). Het verlangen om plezierige informatie te verkrijgen en te consumeren resulteert in strategieën die de automatische activatie van negatieve informatie tegengaan. Wanneer mensen in een plezierige stemming zijn vergemakkelijkt dit het terugroepen van plezierige herinneringen en verbiedt dit het terugroepen van onplezierige herinneringen. (Bless & Fiedler, 2006). Aan de andere kant verbiedt een verdrietige stemming de oproep van plezierige herinneringen, maar roept juist veel verdrietige herinneringen op. De contextvariabele aard van het nieuws is relevant in dit onderzoek omdat deze van invloed kan zijn op de stemming en dus wellicht ook op de relatie tussen anonimiteit en het extreme taalgebruik van internetgebruikers.

Katern

Binnenlands nieuws kan meer van invloed zijn op het gedrag van lezers dan berichten die verder van de lezer afstaan. Zo onderzochten Vasterman, Yzermans & Dirkzwager (2005) de gezondheid van mensen die de Bijlmerramp in 1992 hadden overleefd. Uit hun onderzoek bleek dat er een relatie bestond tussen het aantal nieuwsberichten over de ramp dat in de Nederlandse kranten verscheen en het aantal bezoeken aan de huisarts van omwonenden. Wanneer het aantal berichten in de media afnam, verdubbelde het aantal huisartsenbezoeken. Een soortgelijk resultaat was zichtbaar bij het onderzoek van Gortner en Pennebaker (2003) naar een aardbeving in de VS die twaalf studenten het leven kostte. En ook uit een studie van ten Veen, Morren & Yzermans (2009) naar de vuurwerkramp in Enschede bleek opnieuw dat nieuws een sterke invloed heeft op de gezondheid van mensen. Na de ramp nam het aantal gezondheidsklachten van omwonenden toe. Nieuws dat dichterbij de lezers staat heeft dus meer invloed op de gemoedstoestand van lezers en dus wellicht ook op de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik.

2.3.4 Codering

De 1200 lezersreacties zijn eerst geanalyseerd aan de hand van het analyseschema voor extreem taalgebruik en hierna gecodeerd met behulp van het codeboek (zie bijlage 2). In dit codeformulier staan de afhankelijke-, onafhankelijke- en contextvariabelen en de bijbehorende waarden. Zo is de afhankelijke variabele extreem taalgebruik gemeten aan de hand van de vier categorieën die zijn voortgekomen uit de proefanalyse. Deze categorieën

hebben ieder een dichotome score gekregen. Deze scores zijn terug te vinden op dit codeformulier.

2.3.5 Statistische analyse

De scores uit het coderingsschema zijn vervolgens ingevoerd in SPSS. Om de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik te onderzoeken, is de variabele aanwezigheid van extreem taalgebruik (ja/nee) per categorie geanalyseerd aan de hand van een Chikwadraattoets. Wanneer een score significant was, is dit in het onderzoek vermeld. Op basis van de percentages is er een frequentietabel gemaakt, zodat de effecten beter bekeken konden worden. Om alternatieve verklaringen voor de gevonden resultaten uit te sluiten, is ook onderzocht of zes contextvariabelen van invloed waren op de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik. Per categorie van extreem taalgebruik is een nominale logistische regressies gehanteerd om te zien of er contextvariabelen significant waren. Wanneer er een variabele significant was, is een Chikwadraattoets gebruikt om te zien hoe het effect verdeeld was. Om de gevonden effecten beter te kunnen bestuderen, zijn ook hier frequentietabellen gemaakt.

2.3.6 Validiteit

In dit onderzoek is het taalmateriaal eerst kwalitatief geanalyseerd aan de hand van het analyseschema en hierna met behulp van een codeboek gecodeerd naar een kwantitatief onderzoek. Een kwalitatieve analyse is pas valide, wanneer het categorieënsysteem dat ontwikkeld is om het concept te meten ook daadwerkelijk dat concept meet (Bryman, 2004). Wanneer de validiteit aangetast is, kan dit leiden tot verkeerde onderzoeksuitspraken en tot misleidende conclusies ('t Hart, Boeije & Hox, 2005). Om de validiteit van dit onderzoek te vergroten, is het concept extreem taalgebruik geoperationaliseerd aan de hand van vier taalaspecten die gekozen zijn na een proefanalyse van het materiaal: intensiveringen, overtrokken beweringen, taboewoorden en denigrerende woorden. Deze aspecten zijn vervolgens conceptueel ontwikkeld op basis van het werk van gerenommeerde taalkundigen waardoor iedere aspect gekoppeld is aan een bestaande theorie en/of classificatie. Doordat het meetinstrument gebaseerd is op bestaande theorieën en classificaties van onderzoekers, wordt de betrouwbaarheid van het instrument vergroot.

2.3.7 Betrouwbaarheid

Naast validiteit moet het analysemodel ook betrouwbaar kunnen worden toegepast (Wester & Peters, 2004). Bij betrouwbaarheid gaat het om de vraag of de toepassing van procedures door anderen dezelfde resultaten oplevert. Als de betrouwbaarheid gedekt is, kan gezegd worden dat de waarneming geen toevalstreffer is ('t Hart et al., 2005). De betrouwbaarheid van het meetinstrument is op een aantal manieren vergroot. Als eerst is het categorieënsysteem uitputtend. Een uiting kon namelijk altijd ingedeeld worden bij één categorie en één subcategorie van extreem taalgebruik. Ten tweede is het schema uitsluitend, omdat één uiting bij één taalaspect in slechts één categorie paste. Als derde zijn er in het meetinstrument voldoende strategieën onderscheiden om een inhoudelijke conclusie te kunnen trekken. Er kan dus gezegd worden dat het model ook veelomvattend is. De betrouwbaarheid van het categorieënsysteem is ook vergroot, doordat elke taaluiting in het materiaal aan dezelfde gestandaardiseerde analyse onderworpen wordt. Aan de hand van het schema waarin per categorie van extreem taalgebruik een aantal voorbeeldwoorden stonden, kon de onderzoeker eenvoudig extreme woorden in het materiaal herkennen en bij een van de categorieën indelen. De beoordelingen zijn dus op basis van het schema gemaakt en niet op basis van de interpretaties van de onderzoeker. Tenslotte is de betrouwbaarheid ook vergroot, doordat het materiaal op verschillende tijdstipmomenten is geanalyseerd.

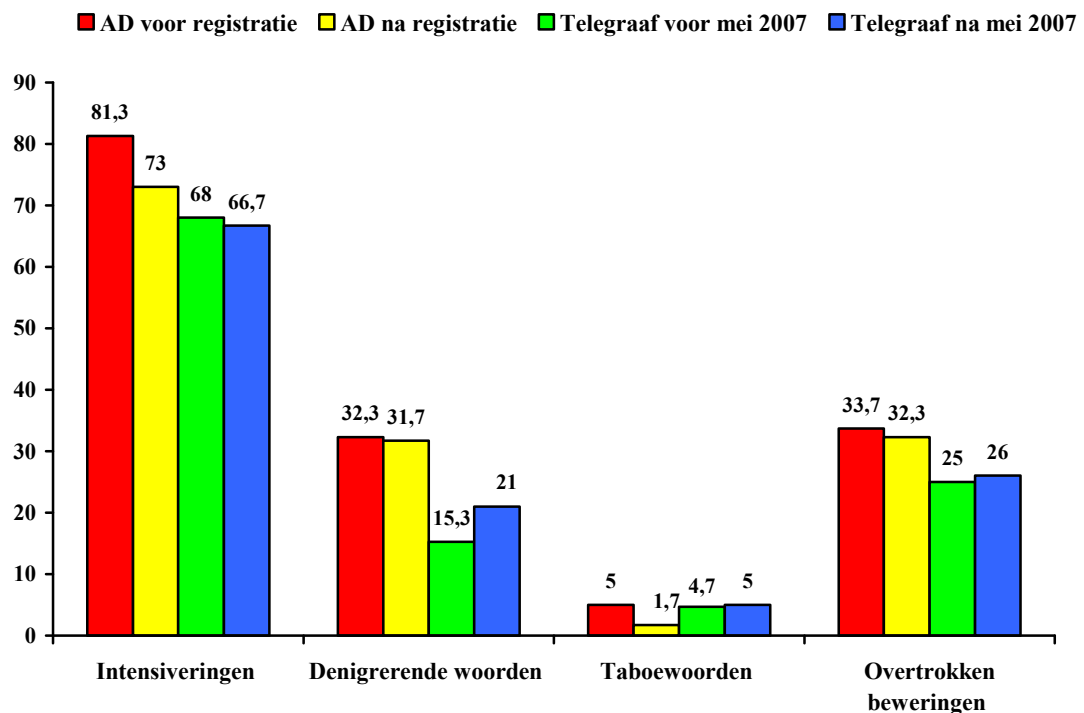
3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken. Eerst wordt er ingegaan op de relatie tussen de invoering van de registratie bij het AD in mei 2007 en het gebruik van extreme woorden. Om de vraag te kunnen beantwoorden of extreem taalgebruik op nieuwsfora überhaupt, dus zonder invoering van registratie, een sinds mei 2007 toe- of afnemend verschijnsel is, worden ook de gegevens van De Telegraaf, een krant die geen registratie invoerde, in het onderzoek betrokken. De vergelijking betreft dus telkens vier fora: het AD voor en na de registratie en De Telegraaf voor en na mei 2007. Naar ‘mei 2007’ wordt soms verwezen met ‘peildatum’ of ‘maatregel’. Vervolgens wordt onderzocht welke invloed de contextvariabelen hebben op het extreme taalgebruik en op de relatie tussen de vier nieuwsfora en het extreme taalgebruik.

3.1 De relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik

In figuur 1 is te zien dat de invoering van de maatregel op het forum van het AD verband houdt met een afname van het extreme taalgebruik in twee opzichten: de intensiveringen $X^2(1) = 5.912, p = <.025$ en de taboewoorden $X^2(1) = 5.172, p = <.05$. Bij De Telegraaf is er in deze opzichten geen verschil gevonden. Het aantal denigrerende woorden nam niet toe, maar bleef op het forum van het AD gelijk. Bij De Telegraaf is op dat punt een significante toename gevonden bij een eenzijdige toetsing $X^2(1) = 3.240, p = <.05$ zodat de invoering van de registratie het effect lijkt te hebben gehad dat een toename is voorkomen. Bij de overtrokken beweringen zijn geen significante verschillen gevonden; niet tussen de twee nieuwsfora van het AD en ook niet tussen de twee van De Telegraaf. De voorlopige conclusie is dat de maatregel op het forum van het AD in drie van de vier onderzochte opzichten gepaard gaat met een beperking van extreem taalgebruik.

Figuur 1 Algemeen beeld van het extreme taalgebruik op de vier nieuwsfora (in percentages van de 1200 lezersreacties)

3.2 De invloed van de contextvariabelen

Het is voorstelbaar dat het niet de invoering van de registratie is die voor de uitkomst in paragraaf 4.1 zorgt, maar één van de contextvariabelen. Deze mogelijkheid wordt in de volgende paragraaf onderzocht. De zes contextvariabelen in dit onderzoek vallen in twee groepen uiteen: de gespreksinterne en de gespreksexterne variabelen (zie paragraaf 2.3.3). Achtereenvolgens zijn dit: naam van de forumgebruiker, sekse van de forumgebruiker, aard van het artikel, katern van het nieuwsbericht, moment van de dag en plaats in de discussie. Bij de $3 \times 6 = 18$ effectbepalingen (drie dimensies x zes contextvariabelen) zijn aan de hand van nominale logistische regressies drie significante relaties gevonden. Als deze relatie statistisch significant was, zijn frequentietabellen gemaakt waarin de relatie tussen de vier nieuwsfora en het extreme taalgebruik in specifieke contexten kon worden bestudeerd.

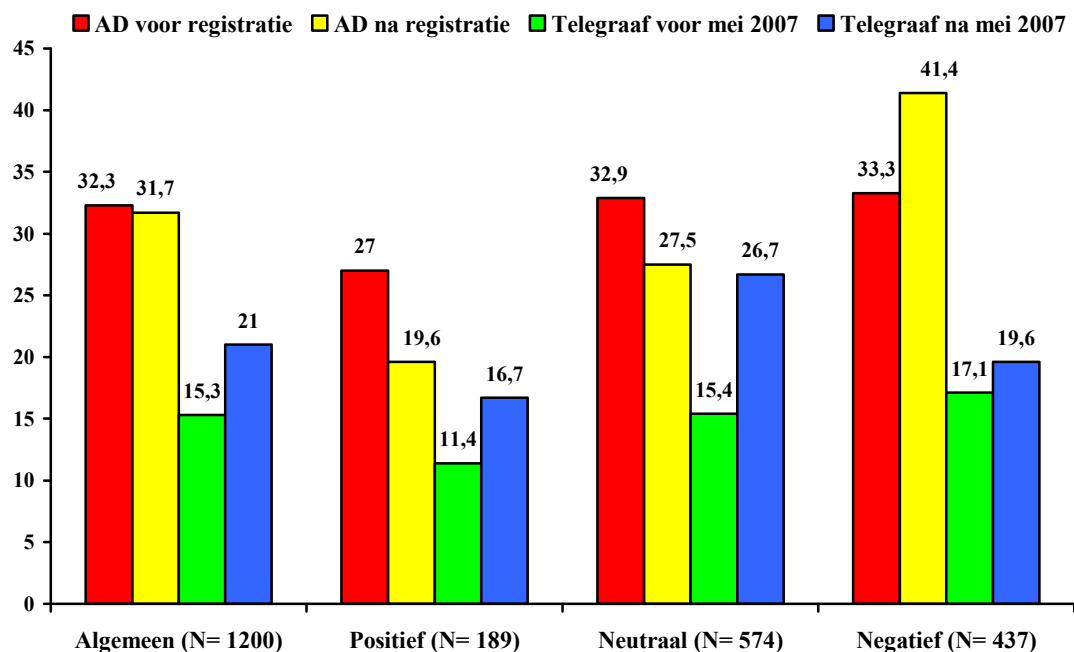
3.2.1 Intensiveringen

Geen enkele contextvariabele bleek van invloed op de relatie tussen anonimiteit en het gebruik van intensiveringen.

3.2.2 Denigrerende woorden

De contextvariabele aard van het nieuwsbericht bleek van invloed te zijn op het verband tussen anonimiteit en het gebruik van denigrerende woorden: $X^2(2) = 7.503, p = <.025$. Figuur 2 geeft inzicht in de contextspecifieke analyse. Het algemene patroon van een gelijk-blijven bij het AD en een afname bij De Telegraaf na mei 2007 keert in twee van de drie contexten terug: bij de positieve en de neutrale berichten. Bij de negatieve berichten zien we een ander patroon: daar gaat registratie op de site van het AD gepaard met een toename van het denigrerende taalgebruik, terwijl ook bij De Telegraaf voor en na de peildatum een toename gevonden is. De conclusie is dat registratie in twee van de drie specifieke contexten gerelateerd is aan een afname in denigrerend taalgebruik, terwijl het in de derde context een averechts effect heeft.

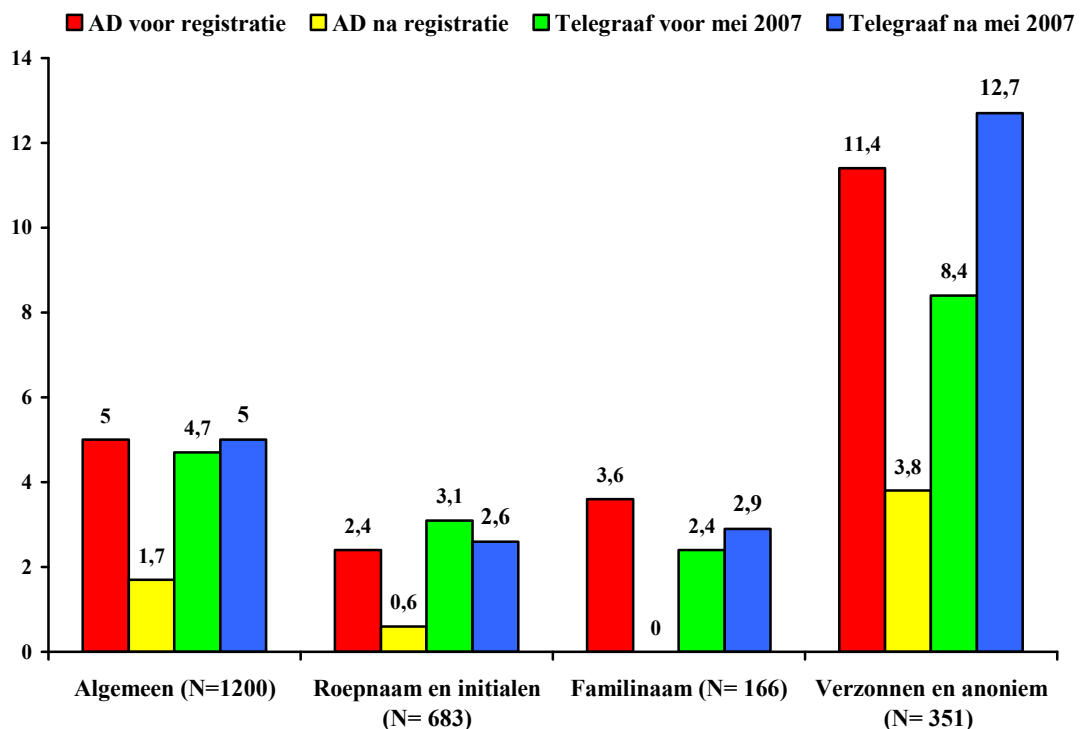
Figuur 2 Denigrerende woorden op het forum van het AD en De Telegraaf in relatie tot aard van het nieuwsbericht (in percentages van het aantal lezersreacties)

3.2.3 Taboewoorden

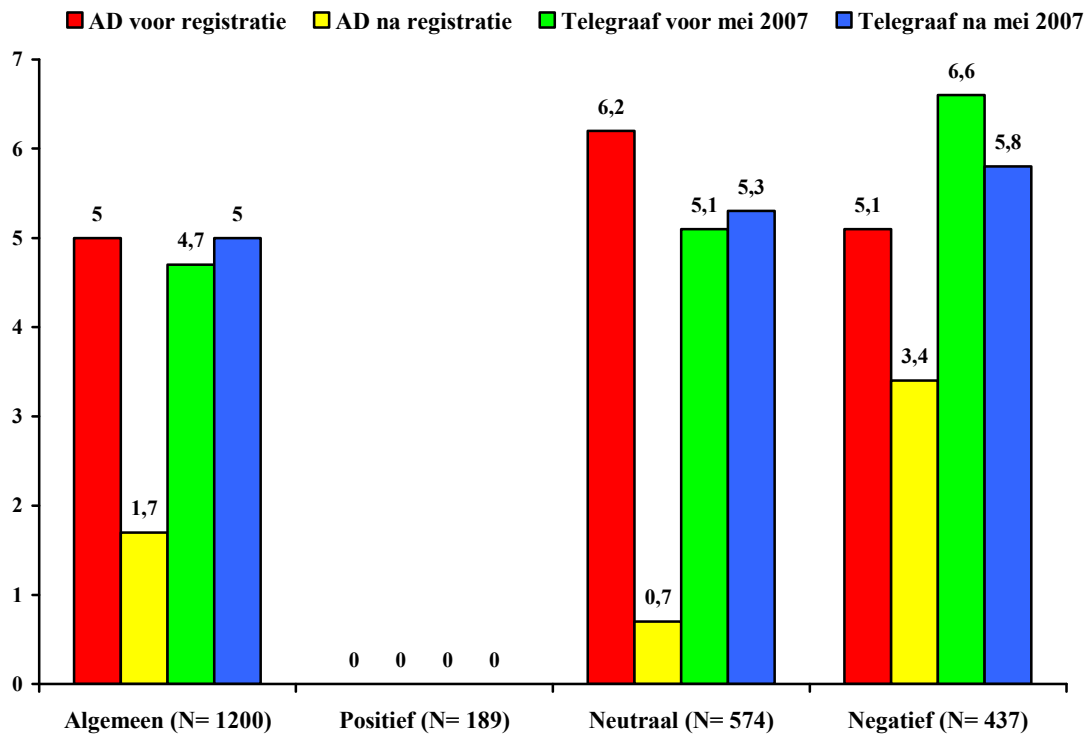
De variabele naam van de forumgebruiker bleek een significant effect te vertonen op de relatie tussen anonimiteit en het gebruik van taboewoorden ($X^2(2) = 11.249, p = <.005$). Forumgebruikers die een *nickname* hadden of anoniem wilden blijven, gebruikten meer taboewoorden dan personen die hun identiteit meer onthulden. Dus hoe anoniemer, hoe meer taboewoorden. Figuur 3 geeft inzicht in de contextspecifieke analyse. Het algemene patroon dat de maatregel het aantal taboewoorden terugdringt treedt in de drie qua identiteitsverhulling verschillende omstandigheden op, maar vooral wanneer de forumgebruikers hun identiteit niet of nauwelijks onthullen is het effect opmerkelijk, omdat het contrast van het AD met De Telegraaf in deze context zo groot is. De maatregel werkt dus in alle drie de condities goed, maar het effect op forumgebruikers met een verzonnen of anonieme identiteit is extreem groot.

Figuur 3 Taboewoorden op de vier nieuwsfora in relatie tot de naam van de forumgebruiker (in percentages van het aantal lezersreacties)

Er bleek ook een significante relatie te bestaan tussen de contextvariabele aard van het nieuwsbericht en het aantal taboewoorden op de fora: $X^2(2) = 18.807, p = <.001$. Bij neutrale en negatieve nieuwsberichten werden er meer taboewoorden gebruikt dan bij positieve nieuwsartikelen. Figuur 4 bevat de contextspecifieke analyse. Bij de positieve berichten worden geen taboewoorden gebruikt en in die context is het effect van registratie niet onderzoekbaar. In de negatieve berichten zijn taboewoorden frequenter gebruikt dan in de neutrale nieuwsartikelen. Bij de neutrale en negatieve berichten zien we het algemene patroon optreden: het gebruik van taboewoorden neemt bij het AD af na registratie; bij De Telegraaf blijft het gelijk of neemt het minder sterk af.

Figuur 4 Taboewoorden op de vier nieuwsfora in relatie tot aard van het nieuwsbericht (in percentages van het aantal lezersreacties)

3.3 Conclusie van de resultaten

De door het AD per mei 2007 ingevoerde maatregel dat deelnemers aan de nieuwsfora zich moeten registreren dempt het extreme taalgebruik in die zin dat het ofwel feitelijk afneemt, ofwel niet toeneemt terwijl op de vergelijkbare nieuwsfora van De Telegraaf sprake is van een toename. Meer specifiek gaat het om de volgende aspecten van extreem taalgebruik: de intensiveringen, denigrerende woorden en taboewoorden. Bij het vierde aspect van extreem taalgebruik, de overtrokken beweringen, is geen demping gevonden.

Het effect van de zes contextvariabelen op de relatie tussen nieuwsfora en extreem taalgebruik, is in het onderzoek ook onderzocht. Drie van de achttien effectbepalingen waren significant. Op grond van die uitkomst is het effect van registratie op het extreme taalgebruik in negen specifieke contexten (drie effectbepalingen x drie contexten) onderzocht. In één van die negen contexten werkte registratie averechts. Het aantal denigrerende woorden door negatieve berichtgeving nam na de registratie op het forum van het AD toe, terwijl dit fenomeen in dezelfde periode slechts gering toenam bij De Telegraaf. In de overige acht contexten had registratie een positief effect: het extreme taalgebruik op de nieuwsfora van het AD nam in absolute zin af, het nam sterker af dan bij vergelijkbare nieuwsfora van De Telegraaf waar geen registratie werd ingevoerd, of het werd, in vergelijking met een toename op de vergelijkbare nieuwsfora, gedempt.

4. Conclusie & discussie

4.1 Conclusie van het onderzoek

Uit het corpusanalytisch onderzoek blijkt dat een registratiesysteem op het forum van het AD voor een afname van extreem taalgebruik zorgt. Het aantal intensiveringen en taboewoorden is na invoering van de registratieplicht het meest verminderd. Het gebruik van denigrerende woorden is na invoering van de maatregel vrijwel niet afgenomen, maar heeft een eventuele toename wat op het forum van De Telegraaf het geval is, weten te voorkomen. Om alternatieve verklaringen voor de gevonden resultaten uit te sluiten, zijn er zes contextvariabelen onderzocht. Drie van de achttien effectbepalingen zijn van invloed op de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik. Zo heeft de aard van het nieuws effect op het gebruik van denigrerende en taboewoorden en is de naam van de forumgebruiker van invloed op het aantal taboewoorden.

Als reactie op de gevonden resultaten kan de onderzoeksvraag ‘Is er een relatie zichtbaar tussen anonimiteit en extreem taalgebruik op nieuwsfora’ beantwoord worden met het feit dat er inderdaad een verband bestaat tussen anonimiteit en het gebruik van extreme taal. Wanneer anonimiteit ingeperkt wordt, neemt het aantal extreme uitingen af. Wanneer anonimiteit niet ingeperkt wordt zoals bij De Telegraaf, gebeurt er niets met het aantal extreme uitingen of neemt het aantal extreme uitingen zelfs toe. Een registratiesysteem zorgt er dus voor dat de anonimiteit beperkt wordt en daardoor ook het gebruik van extreme woorden vermindert, maar zeker niet stopt. Het systeem zorgt er dus enkel voor dat het gebruik van extreme taal op het forum wordt afgeremd.

Het resultaat van dit onderzoek laat zien dat forumbeheerders wel degelijk belang hebben bij het invoeren van een registratieplicht op hun websites. In tegenstelling tot het forum van De Telegraaf waar lezersreacties voor plaatsing enkel door de redactie *gescreend* worden op agressief en beledigend taalgebruik, is er op het forum van het AD duidelijk een afname zichtbaar van extreme uitingen terwijl dit op het forum van De Telegraaf niet het geval is. Er kan dus geconcludeerd worden dat een registratiebeleid effectiever is in het tegengaan van extreem taalgebruik dan een *screening*.

4.2 Discussie

In de eerste paragraaf van de discussie wordt dieper ingegaan op de validiteit van het meetinstrument, want heeft het instrument wel gemeten wat deze daadwerkelijk moest meten? In paragraaf 4.2.2 worden de alternatieve verklaringen van de gevonden resultaten besproken. Vervolgens worden er in paragraaf 4.3 de tekortkomingen van het onderzoek uiteengezet en worden in paragraaf 4.4 enkele suggesties voor vervolgonderzoek gegeven.

4.2.1 De validiteit van het meetinstrument

Het onderzoek heeft laten zien dat de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik op nieuwsfora meetbaar is. Het analyseschema dat voor dit onderzoek ontwikkeld is, bleek dus een hanteerbaar instrument voor de evaluatie van extreem taalgebruik. Maar zijn de uitbreidingen allemaal relevant geweest of zaten er overbodige subcategorieën bij?

Allereerst was het schema van Renkema (1997) een geschikte classificatie om intensiveringen in het taalmateriaal te analyseren. Het schema onderscheidt veel subcategorieën, waardoor duidelijk werd welke soort intensiveringen het meest en het minst voorkwamen in CMC. Zo bleek bijvoorbeeld dat er op de onderzochte fora vrijwel geen gebruik werd gemaakt van stijlfiguren als pleonasmen en tautologieën. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat dit soort ‘stijlfouten’ vaak onbewust gemaakt wordt en eerder

in spraak voorkomt dan in een geschreven context. Daarnaast was de keuze om de subcategorie prosodische intensiveringen van Crystal (2001) aan het analyseschema van Renkema (1997) te koppelen, een juiste beslissing. Uit de analyse kwam naar voren dat het er op het forum van De Telegraaf meer emotionele intensiveringen werden gebruikt dan op het forum van het AD waaruit blijkt dat het AD strenger is in het tegengaan van dit soort intensiveringen dan De Telegraaf. Zonder de toevoeging van deze subcategorie was dit verschil tussen beide nieuwsfora niet zichtbaar geworden.

Op de fora werd intensief gebruik gemaakt van overtrokken beweringen. Een aparte schaalverdeling van Pomerantz (1986) die intensiveringen meet die hoger op de schaal van intensiteit liggen dan de intensiveringen van Renkema (1997), was dus zeker nodig. Zonder deze tweedeling was er niet naar voren gekomen dat een registratie het aantal intensiveringen reduceerde, maar voor geen afname zorgde bij het aantal overtrokken beweringen. De keuze voor een aparte categorie voor hyperbolen (Norrick, 2004) bij de onderverdeling van Pomerantz (1986) was voor dit onderzoek irrelevant, omdat hyperbolen in het onderzochte taal materiaal te weinig voorkwamen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat hyperbolen vaak opzettelijk en doelbewust door de spreker gebruikt worden en dat deze makkelijker tot stand komen in F2F-communicatie dan in een CMC-omgeving. Bovendien zijn hyperbolen, net als pleonasmen en tautologieën, vaak letterlijk onwaar, wat duidt op het feit dat er op internet minder vaak beeldspraak wordt gebruikt dan in F2F-communicatie. De toevoeging van een aparte categorie om hyperbolen te evalueren, was achteraf gezien dus niet nodig geweest.

Het aantal taboewoorden dat op de nieuwsfora werd gebruikt was lager dan verwacht. Dit kan komen doordat scheld- en vloekwoorden eenvoudiger te herkennen zijn en er daardoor eerder door de redactie worden uitgehaald dan bijvoorbeeld intensiveringen of overtrokken beweringen. Het schema van McEnery en Xiao (2004) was hierdoor dus eigenlijk te uitgebreid voor dit onderzoek. Opmerkelijk was wel dat taboewoorden over seksgerelateerde onderwerpen op beide fora het populairst waren. Dit resultaat komt overeen met de uitspraak van Heestermans (2003) die beweerde dat het aantal scheld- en vloekwoorden over seks in Nederland eindeloos is waardoor deze eerder en vaker gebruikt worden. De keuze om de categorie ziekten en dood aan de onderverdeling van McEnery en Xiao (2004) toe te voegen was een goede uitbreiding op het schema. Op de onderzochte fora werd namelijk veel gebruik gemaakt van taboewoorden die verwezen naar ziekten en dood. Dit bekrachtigt ook de aanname van Heestermans (2003) die vond dat ziekten en dood in Nederland populaire onderwerpen zijn om mee te schelden en vloeken. Taboewoorden die gerelateerd waren aan homoseksualiteit kwamen bijna niet voor op de fora. Het enige woord was het dysfemisme 'flikkeren'. Deze uitkomst voldeed aan de verwachtingen van Van Sterkenburg (2001). Volgens hem worden er in Nederland zo weinig taboewoorden over homoseksualiteit gebruikt, dat er geen subcategorie voor nodig is. De toevoeging van deze categorie was voor dit onderzoek dus niet nodig geweest. Naast homoseksualiteit kwam ook de subcategorie racisme weinig voor op de nieuwsfora. Een verklaring hiervoor kan zijn dat in CMC de lichamelijke *cues*, zoals etniciteit of uiterlijk, afwezig zijn. Hierdoor worden personen eerder als gelijk beoordeeld, waardoor er dus minder snel sprake is van racisme (Haraway, 1990). De onderverdeling van de vijf functies van taboewoorden gaf overigens een interessant resultaat. In de data kwamen, zoals verwacht, geen *boosters* voor. Het aantal verwensingen en scheld- en vloekwoorden bleef beperkt, waardoor vrijwel alle taboewoorden uit het taal materiaal de functie van dysfemismen hadden.

Uit de resultaten bleek dat er veel verlagende woorden voorkwamen op de nieuwsfora. Een aparte categorie om denigrerende woorden te meten, was voor dit onderzoek dus van belang. Een verklaring voor het hoge aantal denigrerende woorden op de fora kan zijn dat vrijwel al deze woorden gericht waren aan personen of instanties uit het nieuwsbericht en dus niet voor andere forumleden bedoeld waren. De redactie vindt het mogelijkserwijs niet

belangrijk om dit soort woorden te *screenen* terwijl deze woorden wel degelijk ongepast zijn. Kleineringen kwamen daarentegen weinig voor in het taalmateriaal. De keuze om hiervoor geen subcategorieën aan te maken, was een juiste beslissing geweest.

Kortom, het meetinstrument dat voor dit onderzoek ontwikkeld is om extreem taalgebruik te analyseren, heeft gemeten wat deze moest meten. Enkele uitbreidingen, zoals de subcategorie hyperbolen aan de classificering van Pomerantz (1986) en taboewoorden gerelateerd aan homoseksualiteit en racisme, bleken irrelevant voor dit onderzoek, omdat dit soort uitingen te weinig voorkwamen in het taalmateriaal. Daarentegen was de toevoeging van prosodische intensiveringen van Crystal (2001) aan het analyseschema van Renkema (1997) wel een goede keuze.

4.2.2 Alternatieve verklaringen

Om alternatieve verklaringen voor de gevonden resultaten zoveel mogelijk uit te sluiten, zijn er in het onderzoek zes contextvariabelen geanalyseerd. Voorafgaand aan het onderzoek was een verwachting dat deze contextvariabelen op zijn minst een effect zouden hebben op de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik. Uit de resultaten bleek dat er slechts drie van de achttien effectbepalingen significant waren en dus uiteindelijk van invloed waren op deze relatie. De aard van het nieuwsbericht was van invloed op de relatie tussen anonimiteit en het gebruik van denigrerende woorden. Zo nam het aantal denigrerende woorden bij negatieve berichtgeving na mei 2007 toe, terwijl deze bij positieve en neutrale berichten in deze periode juist afnamen. De contextvariabele had niet alleen effect bij het toepassen van denigrerende woorden, maar bleek ook van invloed te zijn op het gebruik van taboewoorden. Bij neutrale en negatieve nieuwsberichten werden vaker taboewoorden toegepast dan bij positieve berichtgeving. Na de registratie werd het aantal taboewoorden bij neutrale berichtgeving op het forum van het AD sterk afgeremd, terwijl het aantal taboewoorden bij negatieve berichtgeving in deze periode minder sterk werd gedempt. De resultaten van beide contextvariabelen bevestigen de veronderstelling van Forgas (2006) dat een stroom van negatief nieuws de ontvangers een onplezierig gevoel geeft wat kan leiden tot meer pessimistische gedragsstrategieën. Deze gedragsstrategieën werden in deze gevallen geuit in het gebruik van denigrerende woorden en taboewoorden. De aard van het nieuwsbericht is dus niet alleen van invloed op de stemming van internetgebruikers, maar ook op het taalgebruik.

De contextvariabele naam van de forumgebruiker had effect op de relatie tussen anonimiteit en het gebruik van taboewoorden. Forumleden die een *nickname* gebruikten of helemaal geen naam invulden, bleken meer taboewoorden te gebruiken dan personen die hun volledige naam of een deel ervan weergaven. Dus hoe anoniemer, hoe meer taboewoorden. Dit resultaat komt overeen met de literatuur dat anonimiteit in CMC tot groepspolarisatie leidt (Connolly, Jessup, & Valacich, 1990) en ongeremd gedrag aanmoedigt (Jessup et al., 1990), in dit geval in het uiten van taboewoorden. Ook de veronderstelling van Sia et al. (2002), die vonden dat groepspolarisatie voorkomt in anonieme CMC-settings, wordt hiermee bevestigd.

Uit het onderzoek bleek dat de contextvariabele sekse geen direct effect had op de relatie tussen anonimiteit en het toepassen van extreem taalgebruik. Dit resultaat komt niet overeen met onderzoek van Herring (1994) die vond dat er wel sekseverschillen zijn in online taalgebruik. Een verklaring voor het uitblijven van een effect van sekse op het toepassen van extreme woorden kan zijn dat de verdeling tussen mannen en vrouwen op de fora ongelijk verdeeld was: ongeveer 60% mannen tegenover 8% vrouwen. Hierdoor was het merendeel van de lezersreacties (waarvan de sekse bekend was) geplaatst door een man. Een mogelijke verklaring voor deze ongelijke sekseverdeling kan zijn dat vrouwen meer privacyvoorkeuren hebben dan mannen en hun identiteit op internet meer beschermen dan mannen doen. Dit zou ook overeenkomen met de onderzoeken van Flanagin et al., (2002) en Herring (1993). Uit de gevonden resultaten bleek namelijk dat 35% van de lezersreacties geplaatst was door lezers

waarvan de naam, en dus ook het geslacht, onbekend bleven. Het zou dus mogelijk kunnen zijn dat het merendeel van deze anonieme lezers vrouw waren.

Het moment waarop mensen een lezersreactie op de fora plaatsten, had ook geen enkel effect op hun taalgebruik. Dit resultaat komt niet overeen met het onderzoek van DeYoung et al., (2006) die beweerden dat mensen in de ochtend stabiel zijn dan in de middag, avond of nacht en ook niet met het onderzoek van Susman et al. (2007) over *eveningness* bij jongeren. Waarschijnlijk is het toch te lastig om na te gaan of moment van de dag wel eigenlijk van invloed is op het gedrag van personen en uiteindelijk op het taalgebruik, omdat er ochtend- en avondmensen zijn, maar er ook personen bestaan die zich midden op de dag het fijnst voelen.

De variabele plaats van de lezersreactie in de discussie had eveneens geen invloed op het verband tussen anonimiteit en het toepassen van extreme woorden. Forumdeelnemers werden in hun taalgebruik niet negatief beïnvloed door uitingen van overige forumleden. Dit resultaat komt niet overeen met de bewering van Isenberg (1986) die vond dat mensen extremer worden in hun denkwijzen wanneer zij een groepsdiscussie volgen waardoor groeps polarisatie ontstaat. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de fora te weinig gebruikt worden als discussieplatform en meer als uitlaatklep fungeren. Lezers delen hun meningen over een bepaald nieuwsonderwerp met elkaar en reageren amper op elkaar waardoor er geen sprake is van een actieve discussie en er dus ook geen groeps polarisatie kan ontstaan.

De laatste contextvariabele was katern van het nieuwsbericht. Het feit dat berichten over binnenlands of buitenlands nieuws gingen, had geen effect op de relatie tussen anonimiteit en het taalgebruik van de forumleden. Terwijl Gortner en Pennebaker (2003) en Vasterman et al. (2005) in hun onderzoeken aantoonde dat nieuws effect kan hebben op het gedrag van mensen, heeft katern in dit onderzoek geen enkele invloed op de relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik. Een mogelijke verklaring voor dit opvallende resultaat is dat nieuws dat dichterbij of verder van de lezers afstaat, blijkbaar een groter impact kan hebben op het menselijk gedrag, maar vrijwel geen enkel effect heeft op het taalgebruik.

4.3 Limitaties

Aan dit onderzoek zijn een aantal limitaties verbonden die een kanttekening plaatsen bij de relevantie van de gevonden resultaten. Een beperking van dit onderzoek is dat er op het forum van het AD na invoering van de registratie, mogelijk een vaste kerngroep van forumleden is ontstaan. Deze kerngroep zou door de-individualisering minder extreem in hun uitingen kunnen zijn, omdat de sociale aanwezigheid tussen groepsleden hoger is dan op de site van De Telegraaf. Hierdoor zou de afname van het aantal extreme uitingen op het forum van het AD niet veroorzaakt zijn door de registratie, maar door de-individualisering. Op het forum van De Telegraaf kan er daarentegen eerder sprake zijn van groeps polarisatie, omdat de site de mogelijkheid biedt om anoniem te blijven. Hierdoor zou het taalgebruik sneller kunnen escaleren dan op een forum met een registratie zoals het AD. Daarnaast behoeft de conclusie dat een registratiesysteem het aantal extreme woorden afremt, nog een voorbehoud. De afname van het aantal extreme uitingen kan namelijk ook komen doordat forumgebruikers na mei 2007 minder extreem zijn geworden of doordat de redactie sinds deze periode juist strenger is geworden in haar beleid. Het gevonden effect op het forum van het AD hoeft dus ook in dit geval, niet veroorzaakt te zijn door een ingevoerde registratieplicht. Een laatste beperking is dat er in dit onderzoek geen betrouwbaarheidsanalyse is uitgevoerd. Door het materiaal door een andere onderzoeker te laten beoordelen, kan gekeken worden of deze tot dezelfde resultaten komt als de eerste onderzoeker. Ook al had de analyse in dit onderzoek niet echt het karakter van een beoordeling, maar meer het karakter van een observatie omdat deze sterk op vormkenmerken gebaseerd was, wordt een betrouwbaarheidsanalyse in vervolgonderzoek toch aanbevolen.

4.4 Vervolgonderzoek

Een suggestie voor eventueel vervolgonderzoek is dat het meetinstrument dat voor dit onderzoek ontwikkeld is, gebruikt kan worden om andere fora te onderzoeken. In tegenstelling tot dit onderzoek waar internetgebruikers moesten reageren op nieuwsberichten en niet op elkaar, kunnen bij vervolgonderzoek twee fora onderzocht worden waar personen juist wel met elkaar in discussie gaan. Interessant is om te zien of op deze fora meer extreem taalgebruik voorkomt dan op de nieuwsfora uit dit onderzoek, omdat hier namelijk eerder sprake zal zijn van groepspolarisatie en dus waarschijnlijk ook meer agressief taalgebruik wordt gehanteerd. De relatie tussen anonimiteit en extreem taalgebruik kan op deze manier verder onderzocht worden. Daarnaast kan er op fora waar een registratie verplicht is, onderzocht worden of er de-individualisering voorkomt. Omdat de sociale groepsnormen hier sterker zijn dan op fora waar geen registratie nodig is, zou hier minder snel ongeremd gedrag voorkomen. Maar is dit ook het geval of worden hier ook veel extreme uitingen gedaan? Voor vervolgonderzoek kan er niet alleen gekozen worden om andere fora te nemen, maar kunnen ook bijvoorbeeld één of twee taalaspecten uit het analyseschema beter bestudeerd worden. Zo kan er dieper worden ingegaan op vormen van prosodie in CMC. Het gebruik van emoties bleek op de onderzochte fora erg populair, vandaar dat er voor dit taalaspect apart onderzoek nodig is zodat het gebruik en de functie van emoties in CMC nader onderzocht kan worden. Een andere optie is om het analyseschema te gebruiken om alleen taboewoorden in CMC te evalueren. Het schema voor extreem taalgebruik uit dit onderzoek biedt een uitgebreide classificering voor het analyseren van verschillende soorten taboewoorden en hun bijbehorende functies. Het is hier overigens wel aanbevolen om fora te selecteren waar internetgebruikers met elkaar in discussie gaan en waar forumbeheerders de berichten voor plaatsing niet gaan *screenen* op de aanwezigheid van taboewoorden. Kortom, ideeën voor vervolgonderzoek zijn er volop, want onderzoek naar de effecten van anonimiteit in CMC is en blijft nodig. Het internet wordt niet voor niets het medium genoemd dat altijd in beweging is en altijd in beweging zal blijven. Het is daarom belangrijk dat het taalgebruik op internet continu onderzocht wordt.

Referenties

- Aiken, M., & Waller, B. (2000). Flaming among first-time group support system users. *Information & Management*, 37, 95-100.
- Allan, K., & Burridge, K. (1991). *Euphemism and Dysphemism: language used as shield and weapon*. New York: Oxford University Press.
- Bentham, J. (1789). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Oxford: Clarendon Press.
- Bless, H., & Fiedler, K. (2006). Mood and the regulation of information processing and behaviour. In J. P. Forgas. (Ed.). *Affect in social thinking and behaviour* (pp. 65–84). New York: Psychology Press.
- Bolinger, D. (1972). *Degree words*. The Hague: Mouton.
- Bousfield, D. & Locher, M. (2008). *Impoliteness in Language*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Bower, G. H. (1981). Mood and Memory. *American Psychologist*, 36, 129–148.
- Bradac, J.J., Bowers, J.W., & Courtright, J.A. (1979). Three language variables in communication research: Intensity, immediacy, and diversity. *Human Communication Research*, 5, 257-269.
- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press.
- Christopherson, K.M. (2007). The positive and negative implications of anonymity in Internet social interactions: “On the Internet, Nobody Knows You’re a Dog”. *Computers in Human Behavior*, 23, 3038-3056.
- Coffey, B., & Woolworth, S. (2004). Destroy the scum, and then neuter their families: the web forum as a vehicle for community discourse? *The Social Science Journal*, 41, 1-14.
- Coleman, J. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press.
- Connolly, T., Jessup, L.M., & Valacich, J.S. (1990). Effects of anonymity and evaluative tone on idea generation in computer-mediated groups. *Management Science*, 36, 689-703.
- Crystal, D. (2001). *Language and the internet*. New York: Cambridge University Press.
- Culpeper, J. (1996). Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*, 25, 349-67.
- Daft, R., Lengel, R., & Trevino, R. (1987). Message Equivocality, Media Selection, and Manager Performance: Implications for Information Systems. *MIS Quarterly*, 11(3), 355-366.
- Diener, E., Fraser, S. C., Beaman, A. L., & Kelem, R. T. (1976). Effects of deindividuation variables among Halloween trick-or-treaters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 33, 178–183.

- Dubrovsky, V. J., Kiesler, S., & Sethna, B.N. (1991). The equalization phenomenon: Status effects in computer-mediated and face-to-face decision-making groups. *Human Computer Interaction*, 6, 119-146.
- Edwards, D. (2000). Extreme Case Formulations: Softeners, Investment, and Doing Nonliteral. *Research on Language and Social Interaction*, 33(4), 347-373.
- Flanagin, A.J., Tiyaamornwong, V., O'Connor, J., & Seibold, D.R. (2002). Computer-mediated group work: the interaction of member sex and anonymity. *Communication Research*, 29, 66-93.
- Forgas, J. P., & Bower, G. H. (1987). Mood effects on person perception judgements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53-60.
- Forgas, J. P. (2006). Affective influences on interpersonal behaviour: Toward understanding the role of affect in everyday interactions. In: J.P. Forgas (Ed.) *Affect in Social Thinking and Behavior*. New York: Psychology Press.
- Gibbs, W. (1994). *The Poetics of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goffman, E. (1963). *Behaviour in public places: notes on the social organization of gatherings*. New York: The Free Press.
- Goffman, E. (1967). *Interaction ritual: essays in face-to-face behavior*. Random House. (2nd ed. with Joel Best, 2005). Aldine Transaction.
- Gortner, E. M. & Pennebaker, J.W. (2003). The archival anatomy of a disaster: Media coverage and community-wide health effects of the Texas A&M Bonfire Tragedy. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 22, 580-603.
- Haraway, D. (1990). A manifesto for cyborgs: science, technology, and socialist feminism in the 1980's. In L. J. Nicholson (Ed.). *Feminism/postmodernism*. London: Routledge.
- Harst, M., Van der. (1993). *Stijlverschillen in de Nederlandse dagbladpers: een voorstel tot een analysemodel voor intensifiers*. Doctoraalscriptie Universiteit van Tilburg. Geraadpleegd op: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=93370>
- Hart, 't, H., Boeije, H., & Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom onderwijs.
- Hayne, S.C. & Rice, R.E. (1997). Attribution accuracy when using anonymity in group support systems. *International Journal of Human-Computer Studies*, 47, 429-452.
- Heestermans, H. (2003). Hoe schelden we? *Justitiële verkenningen*, 29.
- Heins, M. (2007). *Not in front of the children: Indecency, censorship, and the innocence of youth*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Herring, S. (1993). Gender and democracy in computer-mediated communication. *Electronic Journal of Communication*, 3. Geraadpleegd op 17 januari 2010: <http://www.cios.org/EJCPUBLIC/003/2/00328.HTML>

- Herring, S. C. (1994). Politeness in computer culture: Why women thank and men flame. In: *Cultural Performances: Proceedings of the Third Berkeley Women and Language Conference* (pp. 278-294). Berkeley Women and Language Group.
- Herring, S. C. (2003). Gender and power in online communication. In: J. Holmes and M. Meyerhoff (Eds.), *The Handbook of Language and Gender* (pp. 202-228). Oxford: Blackwell Publishers.
- Hobbs, (2003). The medium is the message: politeness strategies in men's and women's voice mail messages. *Journal of Pragmatics*, 35, 243-262.
- Holmes, J. (1984). Modifying Illocutionary Force. *Journal of Pragmatics*, 8, 345-365.
- Hulst, H., Van der, (2007). The Dutch diminutive. *Elsevier: Lingua*, 118, 1288-1306.
- Isenberg, D. J. (1986). Group polarization: a critical review and meta-analysis. *Journal of Personality Social Psychology*, 50 (6), 1141-1151.
- Jay, T., & Janschewitz, K. (2006). *Swearing with friends and enemies in high and low places*. Paper presented at the Linguistic Impoliteness and Rudeness: Confrontation and Conflict in Discourse Conference, Huddersfield, U.K. Bryson.
- Jessup, L.M., Connolly, T., & Gallagher, J. (1990). The effects of anonymity on GDSS Group process with and ideagenerating task. *MIS Quarterly*, 14, 313-321.
- Kiesler, S., Siegel, J., & McQuire, T. W. (1984), Social psychological aspects of computer-mediated communication. *American Psychologist*, 39, 1123-1134.
- Kreuz, R. J., Kassler, M. A., & Coppenrath, L. (1998). The use of hyperbole in discourse: Cognitive and social facets. In S. R. Fussell & R. J. Kreuz (Eds.), *Social and cognitive approaches to interpersonal communication* (91-111). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kolen, B. (2009). Politiek en media: een verkennend onderzoek naar taalverruwing in krantenberichten. Masterscriptie Universiteit van Tilburg. Geraadpleegd op: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=95593>
- Latane, B. (1981). The psychology of social impact. *American Psychologist*, 36(4), 343-356.
- McEnery, A., & Xiao, Z. (2004). Swearing in modern British English: the case of fuck in the BNC. *Language and Literature*, 13(3), 235-268.
- Metz, J.M. (1994). Computer-mediated communication cultures: An ethnographic examination. Paper presented at the Speech Communication Association Conference, New Orleans, LA.
- Morel-Toranzo, F., Canto-Ortiz, J., & Gomez-Jacinto, L. (2006). Anonymity effects in computer-mediated communication in the case of minority influence. *Computers in Human Behavior*, 23, 1660-1674.

- Norrick, N. R. (2004). Hyperbole, extreme case formulation. *Journal of Pragmatics*, 36, 1727-1739.
- Olsthoorn, P. (2007). Anoniem reageren is voorgoed de regel op internet. Geraadpleegd op 25 mei 2009: <http://netkwesties.nl/35/anoniem-reageren-voorgoed-regel.htm>
- Pander Maat, H. (2004). *Tekstanalyse: Wat teksten tot teksten maakt*. Bussum: Coutinho.
- Paradis, C. (1997). Degree modifiers of adjectives in spoken British English. *Lund Studies In English*, 92, Lund: Lund University Press.
- Preminger, A. (1974). *Princeton encyclopedia of poetry and poetics*. Princeton: Princeton University Press.
- Pomerantz, A. (1986). Extreme Case Formulations: A way of legitimizing claims. *Human Studies*, 9, 219-229.
- Poole, M.S., & Jackson, M.H. (1993). *Communication theory and group support systems*. New York, 281- 293.
- Postmes, T., Spears, R., Sakhel, K., & De Groot, D. (2001). Social influence in computer-mediated communication: The effects of anonymity on group behaviour. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 1243-1254.
- Postmes, T. ,& Spears, M. (2002). Computer-mediated communication as a channel for social resistance: The Strategic Side of SIDE. *Sage Publications*, 33, 555-574.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). *A comprehensive grammar of the English language*. London: Longman.
- Renkema, J. (1997). Geïntensiveerd taalgebruik: Een analyseschema. In: *Taalgebruik onttrafeld*, Van den Bergh, H. et al. Dordrecht: Foris Publications, 495-504.
- Renkema, J. (2002) *Schrijfwijzer*. 's-Gravenhage: Sdu.
- Rice, R.E. (1993). Media appropriateness: Using social presence theory to compare traditional and new organizational media. *Human Communication Research*, 19, 451–484.
- Schellens, P. J. (2006). ‘Bij vlagen loepzuiver’. Over argumentatie en stijl in betogende teksten. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 28, 346-360.
- Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The social psychology of telecommunications*. Chichester: John Wiley.
- Sia, C.L., Bernard, C. Y., Tan, C.Y., & Wei, K.K. (2002). Group polarization and computer-mediated communications: effects of communication cues, social presence, and anonymity. *Information Systems Research*, 13(1), 70–90.
- Sifianou, M. (1991). The use of diminutives in expressing politeness: Modern Greek versus English. *Journal of Pragmatics*, 17, 155-173.

Spears, R., & Lea, M. (1991). Computer-mediated communication, de-individuation and group decision-making. *International Journal of Man-Machine Studies*, 39, 283-301.

Spears, R., & Lea, M. (1994). Panacea or panopticon? The hidden power in computer-mediated communication. *Communication Research*, 21, 427-459.

Sterkenburg, van. P. (2001). *Vloeken: een cultuurbepaalde reactie op woede, irritatie en frustratie*. Den Haag: SDU Uitgevers.

Strawbridge, M. (2006). *Internet Etiquette in the Age of the Blog*. Software Reference Ltd.

Susman, E. J., Dockray, S., Schiefelbein, V.L., Herwehe, S., Heaton, J.A., & Dorn, L.D. (2007). Morningness/eveningness, morning-to-afternoon cortisol ratio, and antisocial behavior problems during puberty. *Developmental Psychology*, 43, 811-822.

Sussman, S., & Sproull, L. (1999). Straight talk: Delivering bad news through electronic communication. *Information Systems Research*, 10 (2), 150-167.

Vasterman, P., Yzermans, C.J., & Dirkzwager, A.J.E. (2005). The role of the media and media hypes in the aftermath of disasters. *Epidemiologic Reviews*, 27, 107-114.

Veen, Ten, P.M., Morren, M., & Yzermans, C.J. (2009). The Influence of News Events on Health After Disaster: A Longitudinal Study in General Practice. *Journal of Traumatic Stress*, 22, 505-515.

Werner, C.M., Altman, I., & Brown, B.B.(1992). A Transactional approach to interpersonal relations: physical environment, social context, and temporal. *Journal of Social and Personal Relationships* 9, 297-323.

Wester, F. & Peters, V. (2004). Kwalitatieve Analyse. *Uitgangspunten en procedures*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Williams, E. (1977). Experimental comparisons of face-to-face and mediated communications. A review. *Psychological Bulletin*, 84(5), 963-976.

DeYoung, C.G., Hasher, L., Djikic, M., Criger, B., & Peterson, J.B. (2006). Morning people are stable people: Circadian rhythm and the higher-order factors of the Big Five. *Personality and Individual Differences*, 43, 267-276.

Zimbardo, P. G. (1969). The human choice: Individuation, reason, and order vs. deindividuation, impulse, and chaos. In W.J. Arnold & D. Levine (eds.). *Nebraska symposium on motivation*. (pp. 237-307). Lincoln: University of Nebraska Press.

Internet:

Stichting Internet Reclame (STIR). Geraadpleegd op: 13 juni 2010:
<http://www.stir.nl/resultaten/>

Cebuco. Geraadpleegd op:
http://www.cebucio.nl/effectiviteit/artikel/dagbladsites_hebben_eigen_plaats_in_medialandschap_veroverd/

Bijlagen

Bijlage 1 Forumvoorwaarden

Forumvoorwaarden AD

Bij AD.nl vinden we uw mening belangrijk. Bij de meeste artikelen vragen we u dan ook om te reageren. Zo weten wij wat er leeft en kunt u het artikel aanvullen voor andere bezoekers. Reacties worden niet automatisch geplaatst. De redactie controleert eerst of de reactie aan een aantal voorwaarden voldoet.

Deze voorwaarden zijn:

- De reactie mag niet beledigen, discrimineren ofodeloos kwetsen.
- De reactie mag geen scheldwoorden of bedreigingen bevatten.
- De mening van andere bezoekers moet gerespecteerd worden.
- De reactie moet betrekking hebben op het artikel waaronder de reactie wordt geplaatst.
- Reacties die de zin van een artikel of discussie betwisten worden niet geplaatst.
- De reactie mag geen reclame-uiting bevatten.
- De reactie mag geen privégegevens van derden bevatten.
- De reactie mag geen links naar illegale zaken bevatten (software, muziek, etc.).
- De reactie mag geen inbreuk plegen op het auteursrecht van anderen.
- Reacties die mogelijk of zeker onder een valse naam zijn gepost (bijv. J.P. Balkenende, Pim Fortuyn), kunnen worden geweigerd.
- De reactie moet kort en bondig (max. 400 tekens) zijn geformuleerd.
- De reactie moet begrijpelijk en leesbaar zijn. Reacties in hoofdletters of vol met tik- en spelfouten worden niet geplaatst.
- De redactie behoudt zich het recht voor bezoekers die zich niet aan deze spelregels houden, zonder nader bericht af te sluiten van de mogelijkheid tot reageren.
- De redactie behoudt zich het recht voor reacties in te korten.
- Eventuele schade die AD zou kunnen leiden als gevolg van een lezersreactie zal worden verhaald op de reageerder.
- Over het al dan niet plaatsen van reacties wordt niet gecorrespondeerd.
- Het IP-adres van de afzender van een reactie wordt automatisch opgeslagen in het redactioneel systeem. Het kan worden afgestaan aan derden in het kader van een strafrechtelijk (voor)onderzoek wanneer een groot maatschappelijk belang in het geding is.

Forumvoorwaarden Telegraaf

Selecteer hieronder één of meerdere huisregels om aan te geven waarom u bovenstaande reactie in strijd vindt met onze huisregels en waarom deze reactie dus niet had mogen worden geplaatst. Onze moderators zullen dan opnieuw beoordelen of de reactie terecht is geplaatst.

- De wet mag niet worden overtreden. Bijvoorbeeld de Grondwet en met name artikel 1. Reacties die strijdig zijn met de wet, worden niet geplaatst. Specifiek artikelen 137 c, 137 d en 137 e van het Wetboek van Strafrecht.
- Er zijn fatsoensregels. Reacties waarin niet fatsoenlijk wordt omgegaan met anderen en andermans mening niet wordt gerespecteerd, worden niet geplaatst.
- Vergelijkingen met personen als Hitler, Dutroux, NSB-ers, Nazi's, Osama, Taliban of iets dergelijks, worden niet geplaatst.
- Doodsverwensingen worden niet geplaatst.
- Verwijzingen naar websites worden niet geplaatst.
- Persoonsgegevens (telefoonnummers, adressen etc.) worden niet geplaatst.
- Oproep tot oproer en demonstraties worden niet geplaatst.
- Maak uw reacties niet te lang, de grens ligt bij 500 karakters. Complete boekwerken worden als reactie niet gewaardeerd en ook niet geplaatst. Tevens behoudt de redactie zich het recht voor om dwingend een maximum lengte van de reacties op te leggen.
- Schelden op of beledigen van mede-lezers wordt niet op prijs gesteld. Reacties met scheldwoorden en/of beledigingen worden niet geplaatst.
- Het staat iedereen vrij te mopperen op De Telegraaf maar reacties die onze motivatie in twijfel trekken, worden niet geplaatst.
- Respecteer het copyright van derden (citeren mag, complete publicaties overnemen niet). Zo niet, dan worden reacties niet geplaatst.
- Commerciële boodschappen (spam) worden niet geplaatst.
- Reacties die het technisch functioneren van de website zouden kunnen hinderen, worden niet geplaatst.
- Reacties met als afzender een overduidelijk valse naam, bijvoorbeeld die van een bekende Nederlander, of met in de afzender scheld- of schuttingwoorden worden niet geplaatst.
- Reacties die ingaan op de redenen voor het plaatsen van een artikel ("Is dit nou nieuws?"), worden niet geplaatst. De discussies dienen te gaan over de inhoud van het artikel.
- Nietszeggende reacties ("Tsjongejonge" of "Schandalig") zonder onderbouwing worden niet geplaatst.
- Reacties die bol staan van de taalfouten, worden niet geplaatst. We doen niet kinderachtig over typefouten en vervoegingfoutjes, maar we voeren geen correcties op de reacties en kunnen te slecht geschreven commentaren niet plaatsen.
- Reacties in een buitenlandse taal kunnen we niet plaatsen.
- Reacties volledig of overwegend in hoofdletters, plaatsen we niet.
- De redactie behoudt zich te allen tijde het recht voor reacties te weigeren, ook als deze ogenschijnlijk aan de huisregels voldoen, maar om een andere inhoudelijke reden door de redactie voor publicatie ongeschikt worden geacht.
- Reageer op de inhoud van een artikel, niet op andere reacties.
- Bij reacties waarin concreet bedreigingen worden geuit tegen personen of groepen personen, kunnen wij aangifte doen.

Bijlage 2 Codeboek

Variable	Item	Omschrijving	Item waarden	Her codering/ Voorbeelden
Onafhankelijke variabelen				
o_krant	Naam van het nieuwsforum		1 AD 2 Telegraaf	Her codering
o_forum	Periode van het nieuwsforum		1 AD zonder registratie 2 AD met registratie 3 Telegraaf tijdsperiode 1 4 Telegraaf tijdsperiode 2	1 voor registratie 2 na registratie
o_datum	Datum van plaatsing lezersreacties		1 september 2005 2 oktober 2005 ...	
Contextvariabelen				
r_momdag	Moment van de dag	Moment van de dag waarop lezersreactie is geplaatst	1 00.00-01.00 2 01.00-02.00 3 02.00-03.00	Her codering 1 ochtend (06.00-12.00) 2 middag (12.00-18.00) 3 avond (18.00-06.00)
r_sekse	Sekse	Sekse van de forumgebruiker	1 man 2 vrouw 3 onbekend	
r_naam	Naam	Naam van de forumgebruiker	1 voornaam 2 achternaam 3 voor- en achternaam 4 initialen 5 <i>nickname</i> 6 geen	1 roepnaam (voornaam + initialen) 2 familienaam (voor en achternaam + achternaam) 3 verzonnen + anoniem (<i>nickname</i> + geen)
r_woonpl	Woonplaats	Woonplaats van de forumgebruiker	1 bekend 2 onbekend 3 verzonnen	
r_aard	Aard van het artikel	Positief, negatief of neutraal nieuws	1 positief 2 negatief 3 neutraal	

r_katart	Katern van het artikel	Binnenlands of buitenlands nieuws	1 binnenland 2 buitenland
r_pladis	Plaats in discussie	Plaats van lezersreactie in discussie	1 positie 1 2 positie 2 3 positie 3
Afhankelijke variabelen <i>Intensiveringen</i>			
a_intens_cat	Aanwezigheid intensiveringen	Aanwezigheid intensiverende woorden in de uiting	0 nee 1 ja
a_intens01	Lexicaal: basisversterker	Aantal basisversterkers in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3 - zeer - erg - heel
a_intens02	Lexicaal: tijdsaanduiding	Aantal tijdsaanduidingen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3 - donderdag al/nog - pas om vier uur - zelden/ vaak - al jaren
a_intens03	Lexicaal: plaatsbepaling	Aantal plaatsbepalingen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3 - kleinste uithoeken
a_intens04	Lexicaal: kwantificatoren	Aantal kwantificatoren inde uiting	0 0 1 1 2 2 3 3 - bijna iedereen - slechts weinigen - slechts eenmaal p/j
a_intens05	Lexicaal: kwalifiator	Aantal kwalificatoren in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3 - puur suiker - echt gelogen - snelle afdaling - hoog tijd

Voorbeelden

a_intens06	Lexicaal: preciseerd	Aantal preciseerders in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- precies - met name - juist/ exact - sowieso/ uiteraard
a_intens07	Lexicaal: onverwachtheids-perikel	Aantal onverwachtheids-perikelen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- maar liefst - zelfs - hij sliep al - opeens
a_intens08	Semantisch: verba	Aantal intensiverende werkwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- gedaald → gekelderd - meppen → slaan
a_intens09	Semantisch: nomina	Aantal intensiverende naamwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- schande → blamage - techniek → vernuft
a_intens10	Semantisch: adjectiva	Aantal intensiverende bijvoeglijke naamwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- groot → kolossaal - klein → minuscule - erg → afschuwelijk
a_intens11	Semantisch: adverbia	Aantal intensiverende bijwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- enigzins → behoorlijk
a_intens12	Stilistisch: herhaling	Aantal herhalingen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- het was heet, heet, heet
a_intens13	Stilistisch: tautologie	Aantal tautologieën in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- nooit ofte nimmer - blij en vrolijk

a_intens14	Stilistisch: pleonasme	Aantal pleonasmen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- de uiterste limiet - houten boom
a_intens15	Stilistisch: climax	Aantal climaxen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- hij wachtte uren, dagen, maanden
a_intens16	Stilistisch: litotes	Aantal litotes in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- niet onaardig (aardig) - niet veel (weinig)
a_intens17	Stilistisch: vergelijking	Aantal vergelijkingen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- zo gek als een deur - zo dapper als een leeuw
a_intens18	Stilistisch: metafoor	Aantal metaforen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- een leeuw zijn (sterk) - zwijnenstal (rommel)
a_intens19	Emoties: letterherhaling	Aantal letterherhalingen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- arghhhh - zzzzzz - grrrr
a_intens20	Emoties: herhaald interpunctiegebruik	Aantal herhalingen van interpunctiegebruik in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- echt??? - niet waar!!!! - jaja.....
a_intens21	Emoties: hoofdlettergebruik	Aantal onnodig hoofdlettergebruik in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- KLIK NOU - BELACHELIJK - IDIOOT

a_intens22	Emoties: grammaticale markeringen	Aantal aanhalingstekens in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- “winst” - onze “helden”
<i>Overtrokken beweringen</i>				
a_overttr_cat	Aanwezigheid overtrokken beweringen (ECF's)	Aanwezigheid van overtrokken beweringen in de uiting	0 nee 1 ja	
a_overtrokken01	Overtreffende vormen van bijvoeglijke naamwoorden	Aantal overtreffende vormen van bijvoeglijke naamwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- kleinste - minste - grootste
a_overtrokken02	Andere semantische bijvoeglijke naamwoorden	Aantal andere semantische bijvoeglijke naamwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- total/ compleet - absoluut - volstrekt - fors/ flink/ enorm
a_overtrokken03	Verschillende bijwoorden	Aantal verschillende bijwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- altijd - nooit - volmaakt - volledig
a_overtrokken04	Onbepaalde voornaamwoorden	Aantal onbepaalde voornaamwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- niets/ niks/ niemand - iedereen/ allemaal - alles - altijd
a_overtrokken05	Prefixen	Aantal prefixen in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- eurogaaf - keigoed - urenlang - levensgevaarlijk
a_overtrokken06	Hyperbolen	Aantal hyperbolen	0 0 1 1 2 2 3 3	- het duurde eeuwen - een oneindige weg

Taboewoorden

a_taboe_cat	Aanwezigheid taboewoorden	Aanwezigheid van taboewoorden in de uiting	0 1 nee ja
a_taboe01	Vloeken: religie	Aantal vloekwoorden over religie in de uiting	0 1 2 3 0 1 2 3 - godverdomme - jezus - nondeju
a_taboe02	Vloeken: seksualiteit	Aantal vloekwoorden over seksualiteit in de uiting	0 1 2 3 0 1 2 3 - <i>fuck</i> - kut
a_taboe03	Vloeken: ontlasting	Aantal vloekwoorden over ontlasting in de uiting	0 1 2 3 0 1 2 3 - <i>shit</i> - zeik
a_taboe04	Vloeken: ziekten en dood	Aantal vloekwoorden over ziekten en dood in de uiting	0 1 2 3 0 1 2 3 - kanker - tyfus
a_taboe05	Schelden: seksualiteit	Aantal scheldwoorden over seksualiteit in de uiting	0 1 2 3 0 1 2 3 - lul - eikel - klootzak
a_taboe06	Schelden: racisme	Aantal racistische scheldwoorden in de uiting	0 1 2 3 0 1 2 3 - neger - jap
a_taboe07	Schelden: ontlasting	Aantal scheldwoorden over ontlasting in de uiting	0 1 2 3 0 1 2 3 - zeikerd - stuk stront - drol

a_taboe08	Schelden: homoseksualiteit	Aantal scheldwoorden over homoseksualiteit in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- homo - poot
a_taboe09	Schelden: ziekten en dood	Aantal scheldwoorden over ziekten en dood in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- takkewijf - kankerlijer - debiel - blinde
a_taboe10	Verwensingen: religie	Aantal verwensingen over religie in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- loop naar de hel - donder op
a_taboe11	Verwensingen: seksualiteit	Aantal verwensingen over seksualiteit in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- neuk je moeder
a_taboe12	Verwensingen: ontlasting	Aantal verwensingen over ontlasting in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- lik me kont - zak in destront
a_taboe13	Verwensingen: ziekten en dood	Aantal verwensingen over ziekten en dood in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- krijg de klere - krijg de gekke-koeziekte
a_taboe14	<i>Booster</i>	Aantal boosters mbt taboewoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- <i>what de fuck are you doing?</i>

a_taboe15	Dysfemismen: religie	Aantal dysfemismen mbt religie in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- wijsmaken → besodemieteren/ beduvelen/ belazeren
a_taboe16	Dysfemismen: seksualiteit	Aantal dysfemismen mbt seksualiteit in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- wijsmaken → naaien - praten → ouwehoeren
a_taboe17	Dysfemismen: ontlasting	Aantal dysfemismen mbt ontlasting in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- zeuren → zeiken - praten → <i>bullshit</i> - onzin → <i>bullshit</i>
a_taboe18	Dysfemismen: homoseksualiteit	Aantal dysfemismen mbt homoseksualiteit in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- gooien → flikkeren - niks → geen flikker
a_taboe19	Dysfemismen: ziekten en dood	Aantal dysfemismen mbt ziekten en dood in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- rommel → teingzooi
<i>Denigrerende woorden</i>				
a_den_cat	Aanwezigheid denigrerende woorden	Aanwezigheid denigrerende woorden in de uiting	0 nee 1 ja	
a_den01	Denigrerend: verlagende woorden	Aantal verlagende naamwoorden in de uiting	0 0 1 1 2 2 3 3	- geestelijken → gasten - gezicht → smoel - onzin zeggen → uit de nek kletsen
a_den02	Denigrerend: kleineringen	Aantal kleineringen in de uiting	0 0 1 1 2 2	- chauffeurjes - autootje